

САЙЛАУДАН KEЙІН

СЕНІМ МЕН ҮМІТ. АЙҚЫН ЖЕҢІС

20 қарашада өткен кезектен тыс президент сайлауында Қасым-Жомарт Тоқаев жеңіске жетті

МІНБЕР

БАРШАНЫ БАС ІГІЗГЕН ИНТЕРНЕТ

Кезінде Қожа Ахмет Яссауи «Нағыз ғылым иесін көрсем, бас иіп тағзым етер едім» деген екен. Интернетте шын ғалымның пікірін, адам баласына пайдасы тиетін нәрсені – асыл ойды, жүйелі тұжырымды, тиімді ұсынысты ұшыратсақ, біз де сондай күй көшеміз. Кейде «ғаламторға жариялау мен жариялану иелігін бірыңғай ғалымдарға, білгір мамандарға, кәсіби шеберлерге, көзі ашық, сауатты адамдарға берсек қой» деп қиялдаймыз. Сонда әйгілі ғұламаның өсиеті мың есе орындалған болар еді. Әйтпесе, бүгінгі ең озық, ең көп тараған байланыс құралы – ғаламдық әлеуметтік желіде кім жоқ, не жоқ дейсіз? Жақсыға да, жаманға да бірдей жариялылық, ашықтық, еркіндік берілген. Оны оңды-солды пайдалануға «әркімнің-ақ бар таласы».

(Жалғасы 6-бетте)

АПТАНЫҢ САУАЛЫ

«ЕҢБЕК» БАҒДАРЛАМАСЫНА ҚАТЫСҚАН 30 МЫҢ СТУДЕНТ ШӘКІРТАҚЫДАН ҚАҒЫЛА МА?

Елімізде 2017-2021 жылдарға арналған «Еңбек» бағдарламасы аяқталды. Оған қатысқан студенттерге мемлекеттен шәкіртақы төленіп келді. Биыл бағдарлама аясында әлі оқуын жалғастырып жатқан 30 мың студентке стипендия төлеудің заңды негізі жойылған болатын. Осыған орай, ғылым және жоғары білім министрлігі Үкіметтің «Мемлекеттік стипендияларды тағайындау, төлеу қағидаларын және олардың мөшерлерін бекіту туралы» қаулысына өзгерістер енгізеді. Оған сәйкес, 2017 – 2021 жылдарға арналған «Еңбек» мемлекеттік бағдарламасының бірінші бағытының шеңберінде оқуын жалғастыратын студенттерге мемлекеттік стипендия аралық аттестаттаудың (емтихан сессиясының) нәтижелеріне қарамастан төленеді.

БИРЖАМЕТР

МУНАЙ (brent)
86,43

DOLLAR
465,5

EURO
481

РУБЛЬ
7,3

БІЗДІҢ СҰХБАТ

Асылы Әлиқызы жарты ғасырдан бері қазақ тілінің жоғын түгендеп, туын көтеріп келе жатқан жан. Гүржістаннан мәжбүрлеп көшіру дүрмегімен үш жасында қазақ даласынан пана тапқан Османның ұрпағы – бұл күнде елдің беделді қайраткері. Асылы апаның есімі аталғанда қазақ тілінің мәселесі қатар айтылатыны да белгілі. Өйткені қазақ тілінің жоқшысы, өзі айтқандай, «Махамбеттің тілінде қиып түсер қылыш» болып, келелі мәселелерді көтеріп жүр. Қайраткермен сұхбатымыздың негізгі арқауы да тіл мәселесі болды.

Асылы ОСМАН:

ТҰҒЫР ТЕК МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДЕ БОЛАДЫ

Jas qazaq: Асылы апа, сексеннің сенігіне шықсаңыз да, елдік мұрат-мүдде жолындағы мәселеден шет қалған емессіз. Бүгін де өзіңізбен сұхбатқа келіскенде, қоғамдық ұйымның жиынына баратыныңызды айттыңыз. Саналы ғұмырыңыздың 50 жылдан астам уақытын қазақ тілінің өркендеуіне арнап келесіз. Алғашқы сұрағым мынау: өткенде отандық кәсіпкер Мухоряповтың «Қазақстанда орысша сұрақ қойғанға қазақ тілінде жауап беру – мәдениетсіздік» дегені жұрттың шамына тиді. Қоғамның қан қысымын көтерген осы жайтқа қандай пікір айтасыз?

Асылы Осман: Тіл туралы айтқанда көмейге кеп көп дүние кептеледі. Алла қазақтың тілін зор етті, бірақ білмейтіндей қор етіп отыр. Өзім Қазақстанда кімге болса да алғаш кездескенде қазақ тілінде сәлемдесемін, ал егер ол қазақ тілін білмесе, орыс тілінде амандасам. Оны ешкімнен жасырған емеспін. Тіл деген қылдан да нәзік дүние, түсіне білгенге. Әркімнің өзінің ана тілі бар, сосын өзін өмір сүретін елінің мемлекеттік тілі бар. Ана тілі әркімнің өзі үшін керек. Қазақстанда оған еркіндік берілген. Өзінің ана тілінде үйінде сөйле, тілінді, әдет-ғұрпыңды сақта, салт-дәстүрінді ұстан, оған ешкім де шектеу қоймайды. Тіпті қазір сіз екеуіміз диларласып отырған «Достық үйінде» өзге ұлттың өкілдеріне ана тілін оқуына, әдет-ғұрпын ұстануына жағдай жасалған. Мемлекеттен тіпті қаржы да бөлінеді осы шараға. Бұдан артық енді қандай қамқорлық керек? Әркімнің өзінің ана тілі – жалпы есім, туған тілі – жалпы ұғым. Мемлекеттің тілі, өзін өмір сүретін елдің тілі деген ұғым, түсінік бар. Осынау байтақ даланың иесі, қазақ тілінің киесі – қазақ. Әлемде тоғызыншы орын алатын ұлан-ғайыр жердің жоқшысы да, қазақ тілінің қайрағы да – қазақ. Заманында Ахмет Байтұрсынұлы «Байтақ жер де, бай тіл де қазақтікі» деген. Олай болса, осы елде ауасын жұтып, суын ішіп, топырағын басып жүрген жанның тілді білуі – міндеті, адами асыл борышы. Сол борышымызды әрбіріміз міндетті түрде атқаруға тиіспіз!

Ана тілі жалпы есім, ұғым болса, мемлекеттің тілі дегеніміз жалқы есім, дара ұғым. Ендіше мемлекеттік тіл – Қазақстанда өмір сүретін әрбір азаматқа ортақ тіл. Сондықтан да ортақ тілді баршамыз білуге міндеттіміз. Егер әрбір адам өзін түйсігінің тереңімен бағамдап, Қазақстанның азаматы екенін сезінер болса, ары мен ұяты, намысы жібермесе, қазақ тілін меңгеруі тиіс деп санаймын. Сондықтан да әлгі өзін айтқан кәсіпкердің ойын шатасу деп түсінемін. Өзін өмір сүретін елдің мемлекеттік тілін білмеуін нағыз мәдениетсіздік дер едім.

Jas qazaq: Сіз айтып отырған жалқы есім – мемлекеттік тілді өзінің дәреже-деңгейіне көтеру үшін қайтпек керек? Тілді дамытамыз деп түрлі реформа да жасалды, әлі де іске асып жатқан жобалар көп. Неге нәтиже жоқ?

Асылы Осман: Жаңа да сөз басында айттым, қазақ тілін Жаратқан зор етті, білмейтіндей қор етті деп. Қор етпегенде немене, менің елімде қазақ тілінің қажеттілігін әлі де арттыра алмай келеміз. Не болмаса, қазақ тілі тамыры тереңге жайылуы керек деген талап та қоймаймыз. Сұраныс та төмен. Қажеттілігін арттырмасақ, талап қойып, сұраныс болмаса, әркім де немқұрайды қарайды. Қазір қараңызшы, қызметке қабылдайтын кезде, құжат тапсырарда, емтихан сынағын аларда қазақ тілін білу-білмеуінді сұрамайды.

(Жалғасы 3-бетте)

2

7

kún

168

saǵat

E-mail: jasqazaq2019@mail.ru

www.jasqazaq.kz

САЙЛАУДАН КЕЙІН

«Сізді Қазақстан Республикасының Президенті сайлауындағы айқын жеңісіңізбен риясыз көңілмен құттықтаймын! Бұл – Мемлекет басшысы ретіндегі беделіңіздің айшықты айғағы, сондай-ақ ауқымды реформаларыңыз бен тың бастамаларыңызға және тәуелсіздік тағдыры таразыға тартылған сын сағатта көрсете білген табанды да шешімтал мінезіңізге, ақыл-парасатыңызға деген халықтың қалтқысыз сенімінің даусыз дәлелі». Тұңғыш Президент Нұрсұлтан Назарбаев Қасым-Жомарт Тоқаевты кезектен тыс Қазақстан Республикасының Президенті сайлауындағы жеңісімен осылай құттықтады.

20 қарашадағы кезектен тыс президент сайлауының қорытындыларын анықтау туралы қаулыны бірауыздан қабылдады. «Орталық сайлау комиссиясы халық сайлаған Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевты Қазақстан Республикасының Президенті ретінде тіркеді және заңнамада белгіленген тәртіппен сайланған Мемлекет басшысына тиісті куәлік тапсырылады», — деді Н.Әбдіров.

20 қарашада өткен сайлауға халықтың басым бөлігінің қатысуына ең алдымен елдегі тұрақтылықты сақтап қалу ниеті ықпал еткені сөзсіз. Отыз жыл тыныш өмір сүрген елде тұрақтылықты үйреншікті жәйт деп қабылдау заңдылық та шығар. Әйтсе де, биылғы Қантар оқиғасы алансыз, бейбіт тіршіліктің бір күнде быт-шыты шығуы мүмкін екенін көрсетті. Ендігі кезде бұған дейін де жиі айтылатын «Еліміз аман, жұртымыз тыныш болсын» деген тілек терең мағынаға ие бола бастады.

Мәселен, халықаралық салық және инвестициялық орталықтың президенті, АҚШ-тан келген халықаралық байқаушы Дэниел Витт осы жолғы сайлауда жастардың рөлі ерекше болғанын атап өтті. «Жас сайлаушылармен, егде жастағы сайлаушылармен сұхбаттасып, халықтың, әсіресе, жастардың, үміті басым екенін көрдік. Олар тұрақтылық, қауіпсіздік және тәуелсіздік деген ұғымды өздігінен болатын игілік деп қабылдамайды. Меніңше, қантардың кайғылы оқиғасы осыны жақсы көрсеткен сияқты. Жалпы өңірдегі жағдайды ескерсек, мұның бәрі түсінікті. Кеше олар өз дауыстарын үмітке берді. Бұл сайлау қорытындысымен де үндеседі. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың өз уәдесін орындай алады және демократиялық реформаларды жалғастырады деген үмітпен берілген дауыс», — деді Дэниел Витт.

Ал Шанхай ынтымақтастық ұйымының бас хатшысы Чжан Мин: «Аталған сайлаудың ашықтығы байқалып тұрды. Ұлттық заңнаманың сайлау легитимділігіне күмән келтіретіндей бұзылуын біздің миссия тіркеген жоқ. Бізге ешқандай шағым немесе ескерту түскен жоқ. Жеке байқауымыз негізінде миссия өткен сайлауды ашық, сенімді әрі демократиялық деп таниды», — деді.

Өзге елдерден келген байқаушылар да сайлаудың заңнан ауытқымай, ашық өткенін атап көрсетті. Әдеттегідей, түймедейді түйелей етіп, бүйректен сирақ шығарғысы келгендер де табылды. Әйтсе де, «бір саясаттанушы айтқандай, «камераға жұмыс істейтіндер» қоғамның барометрі бола алмайды. Президент сайлауы өтті. Халық өз таңдауын жасады.

Сенат төрағасы Мәулен Әшімбаевтың сөзімен айтсақ: «Бұл — Мемлекет басшысының ауқымды реформалары мен бастамаларына деген халықтың қолдауы. Сондай-ақ азаматтарымыздың көлем бірлігінің арқасында қол жеткізілген жарқын және айқын жеңіс».

Сайлау нәтижесі реформалардың жалғасатынын, Қасым-Жомарт Тоқаев жариялаған бастамалардың жүзеге асатынын көрсетті.

Талап ТІЛЕГЕН

Аптаның басында Орталық сайлау комиссиясы (*ОСК*) кезектен тыс президент сайлауының түпкілікті қорытындысын жариялады. ОСК төрағасы Нұрлан Әбдіровтің дерегінше, Қасым-Жомарт Тоқаевқа 6 млн 456 мың 392 сайлаушы (81,31%) дауыс берді.

Сөйтіп Орталық сайлау комиссиясы Қасым-Жомарт Тоқаевты Президент ретінде тіркеді. ОСК мүшелері 2022 жылғы

Содан да болар, бұқараның басым бөлігі 20 қарашада өз дауысын беруге асықты. Жексенбі күні сайлау учаскесіне барып, Президентке дауыс берген 82 пайыз — Қасым-Жомарт Тоқаевтың реформаларына үміт артып, қалтқысыз сенім білдіргендер.

Кезектен тыс президент сайлауының барысын шетелден келген бақылаушылар қалт жібермей қадағалап отырды.

мен бастамаларына деген халықтың қолдауы. Сондай-ақ азаматтарымыздың көлем бірлігінің арқасында қол жеткізілген жарқын және айқын жеңіс».

Сайлау нәтижесі реформалардың жалғасатынын, Қасым-Жомарт Тоқаев жариялаған бастамалардың жүзеге асатынын көрсетті.

ХАЛЫҚТЫҚ ІРО-НЫҢ ҚАРЫМЫ КЕҢ

Jas qazaq: Еліміздегі портфельді компаниялардың акцияларын ІРО-ға шығару бойынша ауқымды жұмыстар қолға алынды. Алдымен КМГ акцияларының сатыла бастағаны белгілі. ІРО халыққа, әсіресе, қарапайым тұрғындарға қаншалықты тиімді?

Дастан ӘДИХОЖАЕВ: Ең алдымен КМГ-ның ІРО-сы Мемлекет басшысының ұлттық экономиканы одан әрі мемлекет иелігінен алу жөнінде бірнеше рет берген тапсырмаларын, сондай-ақ Үкімет бекіткен Жекешелендірудің 2021–2025 жылдарға арналған жоспарын орындау үшін жүргізіліп жатқанын атап өткім келеді.

Қазақстан экономикасын жаңғырту мәселелері жөніндегі мемлекеттік комиссиямен және Қордың Директорлар кеңесімен келісілген мәміленің параметрлері мынадай: — КМГ-ның иеліктен шығарылатын акцияларының саны: 30 505 974 жай акциядан аспайды, бұл компания акцияларының шамамен 5 пайызын құрайды. Өтінімдерді бөлу кезінде басымдық жеке инвесторларға, яғни Қазақстан азаматтарына беріледі; — 1 жай акцияның бағасы — 8 406 теңге. Бұл ретте 2022 жылғы 30 маусымдағы жағдай бойынша тәуелсіз аудиторлардың шолуымен соңғы жарияланған шоғырландырылған есептілікке сәйкес бір акцияның теңгерімдік құны бір акция үшін 14 325 теңгені құрайды; — акциялар еліміздегі екі биржа — KASE және AIX-те орналастырылады. Оған шетелдік инвесторлар да қатыса алады.

Өтінімдерді жинау ағымдағы жылғы 9 қарашада басталды. Институционалдық инвесторлардың өтінімдерін қабылдаудың соңғы мерзімі — ағымдағы жылғы 30 қарашада сағат 18-00-ге дейін, жеке инвесторлар — ағымдағы жылғы 02 желтоқсанда сағат 15-00-ге дейін.

Акцияларға инвестициялау кезінде әлеуетті инвесторлар акциялар құнының өсуінен және дивидендтер төлеу арқылы да пайда көре алады. Акцияларға инвестициялау туралы шешім қабылдаған кезде өз мүмкіндіктеріңізді, компанияның қызметіне талдау жүргізуді және инвестициялық қауіп-қатерлердің болуын (*олар әрқашанда болады*) ескере отырып, барынша салмақты шешім қабылдаған жөн.

Жүргізіліп жатқан ІРО — бірегей шара. Өйткені ол әрбір қазақстандыққа ұлттық экономикаға қатысуға және ірі мұнай-газ компаниясындағы үлестің иесі болуға мүмкіндік береді.

Jas qazaq: ІРО табысты болу үшін халықтың қаржылық сауаттылығын арттырған маңызды. Бұл бағытта тұрғындар арасында қандай түсіндіру жұмыстары жүргізілді?

Дастан ӘДИХОЖАЕВ: Биыл қыркүйек айында Қор мен КМГ биржалар мен брокерлердің өкілдерімен бірлесіп, түсіндіру

Осы айдың басында «Самұрық-Қазына» Ұлттық әл-ауқат қоры «ҚазМұнайГаз» Ұлттық компаниясындағы (ҚМГ) өзіне тиесілі акцияларды ІРО-ға шығаратынын жариялады. Мұндағы мақсат – еліміздегі ең табысты компанияның акцияларын сатып алу арқылы халыққа өзінің тұрмысын жақсартуға мүмкіндік ұсыну. Біз халықтық ІРО-ның жүзеге асырылу барысын білу үшін «Самұрық-Қазына» қоры Активтерді жекешелендіру және қайта құрылымдау департаментінің директоры Дастан Әдіхожаев және «ҚазМұнайГаз» компаниясы Басқарма төрағасының орынбасары Дәурен Қарабаевқа бірер сауал қойған едік.

жұмыстарын жүргізді. Оның шеңберінде облыс орталықтары, қалалар және шалғайдағы елді мекендердің тұрғындарымен, кәсіпорындардың, жоғары оқу орындарының қызметкерлерімен 150-ден астам кездесу өткізіліп, 130 мыңнан астам адам қамтылды. Осы кездесулер барысында халыққа Қордың Жекешелендіру жоспарлары, оның ішінде ұлттық компаниялардың ІРО-сы, ІРО-ға қатысу тәсілдері, акцияларға салынатын инвестициялардың артықшылықтары мен кемшіліктері, акцияларды сатып алу туралы шешім қабылдау қағидаттары және т.б. туралы ақпарат берілді.

Қазіргі уақытта өтінімдерді жинау процесімен қатар, республикалық маңызы бар қалаларда және елдің облыс орталықтарында өткізіліп жатқан ІРО параметрлерін ашып көрсететін осындай кездесулер өткізілуде.

Сондай-ақ біз БАҚ пен әлеуметтік желілерді белсенді түрде диалогқа тартамыз. Бұл бізге КМГ-ның ІРО-на қатысу үшін азаматтарды, әлеуетті инвесторларды барынша көп қамтуға мүмкіндік береді.

Мұның бәрі жеке инвесторлардың сұранысын барынша қамтамасыз етеді деген үміттеміз.

Jas qazaq: Еліміздегі ең табысты компания болып табылатын КМГ акцияларын ІРО-ға шығару бойынша жұмыстар аймақтарда қалай жүріп жатыр?

Дәурен ҚАРАБАЕВ: «ҚазМұнайГаз» ҰҚ АҚ «Астана» халықаралық қаржы орталығының биржасы (*Astana International Exchange, AIX*) және Қазақстан қор биржасына (*KASE*) шығарылатын КМГ-нің жергілікті ІРО-сын жан-жақты және кеңінен таныстыру мақсатында ұйымдастырылған роудшоу шеңберінде жеке инвесторлармен кездесулер өтіп жатыр. Бұл кездесулерге спикер ретінде «Самұрық-Қазына» АҚ, КМГ және компанияның қаржылық кеңесшілері қатысула.

Роудшоу барысында халыққа КМГ қызметі, инвестициялық тартымдылық факторлары және компанияның дивиденд бойынша саясаты туралы толық ақпарат, сондай-ақ ІРО шеңберінде акцияларды ұсыну шарттары мен оларды сатып алуға өтінім беру рәсімі туралы мәлімет берілуде.

Жеке инвесторлармен кездесулер 14-25 қараша аралығында еліміздің астанасында, республикалық маңызы бар қалалар мен 17 облыстың орталығында өтіп жатыр.

Сонымен қатар, БАҚ және әлеуметтік желілерде осы іс-шаралар туралы ақпаратты белсенді түрде жариялап отырмыз. Бұл КМГ ІРО-сына қатысу үшін ел азаматтары мен әлеуетті инвесторларды таныстыруға мүмкіндік береді.

2 желтоқсанда өтінімдерді қабылдау мерзімі және 5 желтоқсанда осы өтінімдерді қанағаттандыру процесі аяқталғаннан кейін, жүргізілген жұмыстардың нәтижелері туралы қорытынды жасауға болады деп санаймыз.

Барлық өткізілетін іс-шаралар мүдделі азаматтарды, болашақ инвесторларды КМГ акцияларын сатып алу туралы шешім қабылдау үшін қажетті және шынайы ақпаратпен таныстыруға мүмкіндік береді деп үміттенеміз.

Гүлнар АХМЕТОВА

Әлеумет.t⁰

ҚЫРЫҚ ПЕН ҚЫҢЫР

Қазақ дәл тауып айтқан. Қырық кісі бір жақ, қыңыр кісі бір жақ. Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымының (*ЕКЫҰ*) Демократиялық институттар және алам құқықтары жөніндегі бюросының (*ДИАКБ*) елімізде өткен сайлауға қатысты мәлімдемесі еріксіз осы нақылды еске түсіреді.

Көптеген мемлекеттерден, түрлі халықаралық ұйымдардың атынан келген бақылаушылар бүкілхалықтық дауыс беру барысы мен сайлау комиссияларының жұмысын оң бағалады. Жергілікті байқаушылардың тұжырымы да осы арнада тоғысты. Тек әлгі ұйым әдеттегідей мін тауға тырысады. Сондағы (*тырнақ астынан кір ізден*) тапқаны — «шынайы бәсеке болмады».

Еліміздің сыртқы істер министрлігі (*СІМ*) бұған дереу жауап қайтарды. Алыстан орағытпай, астарлап, жұмбақтамай, шындықты бетіне басты: ұйымның мәлімдемесі ақиқаттан аулақ, әбден жауыр болған бәтуаасыз байлам. Тіпті осы уақытқа дейін еліміздің қолдауына ие болып келген ДИАКБ-ның маңызды институт ретіндегі тиімділігіне де күмән келтіреді. Сондай-ақ СІМ-нің ресми түсініктемесінде «ЕКЫҰ ДИАКБ байқаушылар тобы мен оның басшылығының қызметі Қазақстан Президентінің елімізді трансформациялауға, оны құқықтық дамыған озық қоғамға айналдыруға бағытталған реформаларына қарсы достық емес көзқарасты айқын көрсетті» делінген.

Халқымызда «Жүйелі сөз жүйесін табады, жүйесіз сөз иесін табады» дейтін тағы бір тәмсіл бар. Мағынасы — өзгені сынағыш өз бойындағы кемшілікті көрмейді дегенге кеп саяды. Бұл сөз соңғы жылдары бар-жоғы ұмытыла бастаған ұйымға қаратып айтылғандай. Өйткені мұхиттың арғы жағында сайлау тәртібі өрескел бұзылып, «өлгендер дауыс берді» деген ақпарат тарағанда, Көрі құрлықта көшеге бейбіт шеруге шыққандарды полиция тепкілеп, төмпешіп жатқанда үнсіз қалған. «Демократияға қауіп төнді» немесе «Адам құқығы аяққа тапталды» деп дабыл қаққан жоқ. Есесіне, басқа жерде түймені түйедей ғып аттан салады. Халықаралық сарапшылар мұны «double standard» (*екі жүзді ұстаным*) деп атайды. Мұны Қатарда өтіп жатқан әлемдік теңбіл доп біріншілігіне көленке түсіргісі келгендердің әрекетінен де байқауға болады. Бір жағынан мұсылман (*араб*) мемлекетінде «ішімдік пен бір жыныстылардың некесін жактайтандарға рұқсат берілмеді» деп сұғын қадайды. Екінші жактан, сол еуропалықтар суықта тонбаудың амалын іздеп, Қатар мемлекетінен газ алуға жанталасып жатыр.

Саясаттанушы Данияр Әшімбаев аталған мәлімдеге орай өзінің Телеграм-каналында «ЕКЫҰ көптен бері нақты бір мүддені көздейтін саяси қысым жасау құралына айналды» деп жазды. Мұнымен келісуге де болады. Себебі қайсыбір алпауыт күштерге еліміздің көп өрісті көзқарасы ұнамайды. Ілік іздеп, жоқ жерден жік шығаратыны да содан.

Сайлауда айқын басымдықпен жеңіске жеткен Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанның көптекторлық саясаты жалғаса беретінін жария етті. Экономикалық мүдде соны қажет етеді. Экспорт пен тікелей инвестиция бойынша сенімді серктесіміз Еуропамен қарым-қатынастағы беталыс та осы бағытта. Қараша айының басында Еуроодакпен инновация мен пен инвестициядағы ауқымды жобаларды көздейтін құжатқа қол қойылды.

Ал саясат ауа райы сықылды құбылмайды. Камданған қапы қалмайды.

Срайыл СМАЙЫЛ,
Саяси шолушы

(Басы 1-бетте)

Басшылық өздерінің ыңғайына орай, ортақ орыс, болмаса ағылшын тілін каншалықты білетінінiзді бағамдайды. Неліктен бұлай саралайды? Менің ұғына алмайтын, қауашағым қабылдай қоймайтын нәрсем осы, қарағым. Қазақстанда тұрып, суын ішіп, жерін басып жүріп, мемлекеттік тілді білмеу, үйренуге ұмсынбау, қызықпау дегенді түсіне алмай келемін. Әлде біз талап қоя алмай жүрміз бе? Топырақтың иесі де, киесі де қазақ болған соң, қазақ тілі мемлекеттік тіл мәртебесіне ие. Ата-бабасынан дарып, жасасып келе жатқан байырғы тіл ешқашан өзгермейді. Өзгермейтіні — тіл дегенің ұлттың жаны, рухының үні, ең құнды дүниесінің алтын қоймасы. Ертеректе «Тіл ортақ болмай, қоғам топтаспайды» деген мақала

шендіге осылай талап қоя алғанда ғана тілдің мәселесі туындамайды. Сізге бір ғана мысал айтайын. Мәселен, баланызды шетелге оқуға жібердіңіз. Польшаға делік, баланыз міндетті түрде поляк тілін үйренеді, өйткені қажеттілік туындап отыр ғой. Баланыз тілді білмесе, нан сұрап жей алмайды, оқуында қиындыққа кезігеді. Өзіне қажет болған соң бір жылдың ішінде тілді тәп-тәуір меңгеріп алады. Өйткені ертен одан ұстазы сұрайды, сабағындағы тапсырмаларды орындауды міндеттейді. Тілді білмеген бала бұл талапты қалай орындайды? Содан кейін амал жоқ, сол елдің тілін үйренуге мәжбүрлік туады. Міне, міндеттеме деген осы. Әлемдегі ең қиын тіл тобына жататын хинди, хансу тілін де үйреніп жатқан жоқ па? Менің елімде асауға бар да, жасауға келгенде болмай отыр. «Жатырқау — жаттың ісі, жақындау — хақтың ісі» дейді. Тілге келгенде кертартпалыққа салынып,

Асылы ОСМАН:

ТҰҒЫР ТЕК МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДЕ БОЛАДЫ

жазғанмын. Қазақстандағы ортақ тіліміз қазақ тілі болғанда ғана біз тіл мәселесіне алаңдамаймыз. 2006 жылы Қазақстан Халқы ассамблеясының сессиясында Тұңғыш Президент Нұрсұлтан Назарбаев «Қазақ тілі — ұйыстырушы негізгі фактор, соған бәріміз күш салып, осыны білуіміз керек» деді. Айтуымыз бар да, жүзеге асыру және бар. Осы жайт жыл сайын айтылып келе жатыр, бірақ жүзеге асыруға келгенде тым шабанбыз, қимылымыз да өте сылбыр. Кім болса да айтылған нәрсені орындауға дағдылану керек. Ата занымыздың 7-бабында «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік тіл — қазақ тілі» деп тайға таңба басқандай, соқырға таяқ ұстатқандай айқын жазылып тұр. Екінші тармағында орыс тілін әу баста ұлтаралық тіл, кейін «мемлекеттік ұйымдарда және жергілікті өзін-өзі басқару органдарында орыс тілі ресми түрде қазақ тілімен тең қолданылады» деді. Осы баптың үшінші тармағында Қазақстан халқының тілдерін үйретуге, дамытуға мемлекет жағдай жасайтыны жазылған. Ал енді біз мемлекеттік тілден аттап өтіп, екінші тармақта жазылған ресми тілде сөйлеуге, жұмыс-жоспарымызды сол тілде жүргізуге ұмтыламыз. Бұған кімді кінәлаймыз? Менің ұғымша, бұған бөлен кінәлі деп айтуға болмас. Бұған айыпты үш тармақ бар: оның біріншісі — отбасы, екінші — мектеп, үшінші билік басындағылар. Үшеудің ішіндегі сүйектісі — биліктің бишігінде отырғандар. Ақ жағалылар Қазақстанда мемлекеттік тілдің қажеттілігін арттыруы керек. Үлкен мансап, лауазымды қызметке тағайындалатын кезде ең алдымен мемлекеттік тілден сынақ тапсырсын. «Қазақ тілін білмесең, қызметке қабылданбайсың» деген қатаң талап қою керек.

Жас qazaq: Бұл талабыңыз орынды. Еліміз егемендігін алмай тұрған тұста, 1989 жылы сіздің қазақ тіліне қатысты соқталы мәселені көтеріп, қоғамның тамырын дөп басқаныңызды білеміз. Айтағым, жарты әлемге өмірін жүргізген КСРО империясының шынғысы шытынап, сүбе қабырғасы сөгіле бастаған тұста сіздің қазақ тілінің мәртебесін көтеріп, туын ұстаған сол пікіріңіз талайдың көңіліндегісін дөп басқан еді.

Асылы Осман: Сол кездегі Шымкент облысы, қазіргі Түркістан облысына келген басшыға айтқан пікірімді сұрап отырсың ғой. «Түйеге жантақ керек болса, мойнын иіп, тілін орап тістеп жейді. Сіз қазақы қаймағы бұзылмаған өлкеге қызметке келіп отырып қазақ тілін білмесеңіз, басшылық тізгінді ұстай алмайсыз. Ең алдымен, тілді білуіңіз керек, қажеттілігін үйренгеніңіз жөн» дедім. Біз басшылық қызметке барған

менің қазағымның кендігі, көңілінің көлдігі орасан шексіз. Жаратушының адам баласына тартқан сыйының ең сүбелісі де, негізі де, ардақтысы, құдіреттісі де осы тіл. Біз мемлекеттік тілдің төңірегіне ұйысып топтасқанда ғана ертеніміз ерен болады. Тілді білу бар, түйсіну керек, жүрегіннен өткізе қабылдау парыз. Қабылдау да азық етеді, орындау керек. Ата занымызда айқын жазылған норманы жаппай орындауға келгенде шегіншектей береміз. Кеудендегі жұдырықтай кесек етте мемлекеттің ұстыны — тіліне деген құрметі, ықыласы болғанда ғана тілді менгеру қиынға соқпайды, ауыр салмақ та салмайды, шынайы ниеттен бәрі. Тас мұқалып құм болады, темір тозады, адам өмірден озады, мәдениетті де, тарих, руханият, әдебиетті де ұрпақтан ұрпаққа жалғайтын алтын көпір — көмейдегі сөз бенмен таңдайдағы тіл ғана. Сөз тас жүректі де жібітеді. Қазақтың тілі құдіретті, тасты да жібітетін киелі. Осының бәрін орындау үшін әрбір адамда ар мен намыс оянып, бой көрсетсе болғаны. Кезінде марқұм Герольд Бельгер «қазаққа ар мен намыс жетіспейді» деген еді. Бәріне топырақ шашпаймын, кінә артпаймын, қазақ тілінің келешегі үшін қылташ мойны талша болып, басы байлауда кетер болса да тайынбайтын жанартаудай жалындаған жүректі, елжанды, ұлтжанды азаматтар бар. Бірақ бізде әлі де жалтақтық, табансыздық, тайғанақтық, солқылдақтық басым осы тіл мәселесіне келгенде. Жоктай беруге де болмайды, бетбұрушылық бар, дегенмен жалпыхалықтық тілге айналдырып,

өзінің тұғырына қондыра алмай келе жатқанымыз — ащы да болса ақиқат. **Асылы Осман:** Тұғыр тек мемлекеттік тілде ғана болады. Өзге ресми, шет тілдеріне тұғыр тән емес. Сол кезде тұғыр тек қазақ тіліне тиесілі екенін жіліктеп тұрып мақала жаздым. Ағылшын тілі Ұлыбританияда өзінің тұғырында тұр. Орыс тілі Ресейде жүздеген жылдар бұрын-ақ тұғырына орныққан. Тек қазақ тілі ғана тұғырына жетпей тұр, біздің борышымыз да, міндетіміз де Қазақстанда мемлекеттік тілді тұғырына шығару.

Мен Махамбеттің тілін қылыш ету үшін, Абайдың, Ахметтің, Міржакыптың, Мұхтардың тілін ырыс ету үшін үйрендім. Орайы келіп, сөті туғанда қазақтың тілі өткір, қиып түсер қылыштай бетіне басамын, осы күнде елдің ықыласына бөленуім де қазағымның тілінің ырысынан деп пайымдаймын. Мұның барлығы да көкте — Жаратқан, жерде қазақтың арқасы деп білемін.

Жас qazaq: Сізге қылыш, ырыс болып келе жатқан қазақ тілі, мемлекеттік тілге қатысты жуырда Премьер-Министр Әлихан Смайылов бұдан былай Қазақстан азаматтығын алуға ынта танытып, құжат өткізген шетелдіктер ана тілімізден емтихан тапсыратынын, сынақтан сүрінгендерге азаматтық берілмейтінін айтты.

Жарты ғасырдан бері өзіңіз шаршамай-талмай құйттеп келе жатқан мәселенің маңызын дөп басқан секілді осы талап.

Асылы Осман: Үкімет басшысы осы ақпарат айтқанда төбем көк тіреп қуандым, қос қолымды көтере қуаттап, қолдаймын. Менің де айтып келе жатқаным осы мәселе. Біздің елде де президенттік сайлауға ықылас танытқан кандидаттардан мемлекеттік тілден емтихан алады. Неге біз министрден, олардың орынбасарларынан, басқарма басшыларынан да мемлекеттік тілден сынақ алмаймыз? Осы елдің билік тізгінін ұстауға ұмтылған әрбір шенеуніктің санасында қазақ тілін білмесе, шенеунік бола алмайтынын сезінсе, өзі үшін-ақ меңгеріп алады. Менің тілім мемлекеттік мәртебесіне толыққанды жетіп, тұғырына қонсын десек, басшылық қызметтегі кез келген шендінен қазақ тілі бойынша сынақ алу керек. Тілді білген адам ғана ұлттың жанын түсінеді, білмейтін пенде ұқпайды, болмысына бойлай да алмайды. Басшыны сынақтан өткізіп, саралап барып сайласақ, ол қарауындағылардан да соны талап етер еді. Өскелен ұрпақ та мұны көріп ойланады. «Келешекте басшы болу үшін қазақ тілін білу парыз» деген аманат арқалайды. Сондықтан да Үкімет басшысының айтқаны енді жүзеге асырылса екен деп тілеймін!

Жас qazaq: Жаңылмасақ, отбасыңызбен Қазақстанға жер аударылғанда үш жаста болдыңыз, есіңізде жоқ шығар, сол дүркін көш, мәжбүрлі қоныс аудару науқаны.

Асылы Осман: Өзің айтпақшы, үш жастағы баланың есінде не қалсын, қарағым-ау. Кейін білген соң, үлкендердің айтуынша, дәл бүгінгі күні (14 қараша — ред.) осында 78 жыл бұрын

бізді туған мекенімізден көшіріпті. Түннің ортасында американдық машинаны көлденен қойып, әскер қоршап, азан-қазан ауылды теміржолға әкеліп тиеген. Адам жөнелтетін вагондар болса бір сәрі, мал таситын, жүк артатын вагондарға кептеп салып аттандырған. Сонда ошақта қазаны, үйінде төсегі жиылмай қалған. Көпшілігі қайтып ораламыз деп құжаттарын да алмай тығып кеткен екен. Әскерден оралған ер-азаматтарды өздерінің қолымен салған теміржол арқылы қазақ даласына әкеліп төкті. Әрбір стансадан тоқтаған сайын адамдарды түсіріп қалдырып кетіп отырған. Бізді Түлкібас ауданының Жанаталап деген ауылына әкелді. Қазақтың жарты жанын жарып, бүтінін бөліп беріп, боранда пана, аптапта сая болғанының арқасында өсіп-өндік. Өздері ішер асқа, киер киімге жарымай отырса

ӘРКІМНІҢ ӨЗІНІҢ АНА ТІЛІ –
ЖАЛПЫ ЕСІМ, ТУҒАН ТІЛІ –
ЖАЛПЫ ҰҒЫМ. МЕМЛЕКЕТТІҢ
ТІЛІ, ӨЗІҢ ӨМІР СҮРЕТІН ЕЛДІҢ
ТІЛІ ДЕГЕН ҰҒЫМ, ТҮСІНІК БАР.
ОСЫНАУ БАЙТАҚ ДАЛАНЫҢ
ИЕСІ, ҚАЗАҚ ТІЛІНІҢ КИЕСІ –
ҚАЗАҚ. ӘЛЕМДЕ ТОҒЫЗЫНШЫ
ОРЫН АЛАТЫН ҰЛАН-ҒАЙЫР
ЖЕРДІҢ ЖОҚШЫСЫ ДА, ҚАЗАҚ
ТІЛІНІҢ ҚАЙРАҒЫ ДА – ҚАЗАҚ.

да, көңілінің кендігі, дарқандығы арқасында жатты бауырына басып, құшағына қысты. 1989 жылы «Мен қазақ халқына мәңгі қарыздармын» дегенді осындай жақсылықты көріп, бойжеткен соң мақтанышпен жаздым. Қашанда мақтанып айтып жүремің, Түлкібастың сүйем жері сүйкімді, қарыс жері қасиетті, суы тұнық, ауасы таза. Біз, міне, осындай жұмақ мекенде өсіп өсейдік, осы күнге жеттік. Анамыз өмірден ерте озды, әкеміз шаңырақ құрмай, төсек жаңғыртпай бізді жеткізді, көрші-қолан, ел-жұрттың арқасында еркін өстік.

Жас qazaq: Сұрағым келгені, үш жасында келген бүлдіршінге қазақ тілін, өзге халықтың тілін үйренуге жанаталаптық балақайлардың үлесі зор шығар. Ойын баласына ұзақты күн көппен араласып жүріп, жергілікті халықтың тілін үйрену қиынға соқпаған болар?

Асылы Осман: Әрине, көшіп келген ауылымызда қазақпылтықтың иісі аңқып тұрғандықтан, тілді білмеуін мүмкін емес еді. Адамда ниет, ықылас, адалдық, тазалық болғанда ғана түзеледі, ортасына бейімделеді. Төле би бабамыз: «халқыңа әділ бол, досыңа адал бол, дұшпаныңа қатал бол» деген. Мені де тәрбиелеген ортам, қазақпылтықты бойыма сіңірген өскен ұям, Жанаталап ауылым. Қазақ сені жатысыңбай бауырыңа басып, барын бөліп беріп тұрғанда сенің де оған қайтарымың болуы керек қой. Қазақтың ерекше қасиеті — жығылғанды сүйейді, сүрінгенді демейді, қатарға қосылса екен деп көмек көрсетеді. Біз осындай елдің ішінде жүріп, жансебіл өмір өткелінен де өттік. Сондықтан да қазақ халқына әрқашан қарыздармыз, мұны естен шығармау керек.

Қазақстанда қазір, шүкіршілік, бәрі бар. Бірақ бір «өтпеген-айы» дейміз бе, қазақтың жаны, ұлтының ұстыны, алтын қоймасы тілінің дамуы кенжелеп тұр. Ұлттың жан-дүниесімен біте қайнасып кеткен қазақ тілін меңгеру әркімнің парызы деген ұғым қалыптасқанда біз мұратқа жетер едік. Өз басым екі отан дегенді онша қабылдай қоймаймын. Адам баласы қай елде өмір сүреді, сол ортасы оның отаны саналуы едік. Өзінің өмір сүріп, жан бағып отырған мемлекетін Отаным деп қабылдап, тілін ардақтап, салт-санасын құрметтеп, ғұрпын қадірлеуі тіл кім болса да.

Жас qazaq: Қаралы қантар оқиғасына да жылға жуықтады.

Асылы Осман: Қарағым, қантардағы қасіретті есіме алғанда өне бойым қалтырап, көңілім босап кетеді. Тарихымызда өз елімізге өзіміз қастандық жасау дегенді көрмек түгілі, естіп пе едіңіз? Қазақ окка тоқтамағанымен де, сөзге тоқтаған халық едік. Қантар оқиғасынан кейін де сұхбат алғанда өзімнің пікірімді айтқанмын, бұл бір ұйымдастырудың ықпалымен, ұзақ уақыт тыңғылықты дайындықтың нәтижесінде іске асқан озбырлық екенін ескерткенмін. Дүрмекке ілесіп қаншама жастарымыз окқа ұшты, қамалғаны қаншама, тонаушы топтың ықпалымен қиратушылар арасында кеткендері де бар. Жаратқан еліме енді мұндай қасіретті көрсетпесін деп тілеймін. Қираған кешен, тоналған дүкен, өргенген көлік қалпына келер, орны толар, ал көшеде бейсауат кетіп бара жатып окқа ұшқан, дүрмек арасында ажал тапқандардың өмірі орала ма? Осыны ойлағанда жүрегім қан жылайды. Бейбіт елімізде енді мұндай озбырлық болмаса екен.

Жас qazaq: Сұхбатыңызға рахмет, аман болыңыз!

Сұхбаттасқан
Қуаныш НҰРДАНБЕКҰЛЫ

SERPIN

Волонтер-2022

Соңғы жылдары елімізде волонтерлік қызмет ерекше қанат жайып, еріктілер қатары күн санап молайып келеді. Әсіресе, жастар тарапынан волонтерлік жұмысқа қызығушылық зор. Бүгінде әр өңірде еріктілер көмегімен қыруар жұмыс атқарылады. Ерікті болудың ерен еңбек екенін көрсеткен «Жамбыл жастары» қоғамдық ұйымы жиырма жылдан астам уақыт бойы жұмысын жүргізіп отыр. Жамбыл облысындағы белсенді жастардан құралған ұйымның бүгінгі тыныс-тіршілігі жайлы «Жамбыл жастары» қоғамдық бірлестігінің жетекшісі Наталья Дятлова әңгімелеп берді.

Жас qazaq: Наталья ханым, сіздің волонтерлер қатарына қосылғаныңызға қанша уақыт болды? «Жамбыл жастары» қозғалысы қашан құрылды? Ұйымның о бастағы мақсаты мен міндеті жайлы әңгімелеп берсеңіз?

Н.Дятлова: «Жамбыл жастары» жастар қозғалысы 2002 жылдан бері жұмыс істейді. Биыл наурыз айында біздің ұйымға 20 жыл толды.

Бастапқыда жұмысымыз ерікті болып бастадым. Әлі есімде, 2002 жылы алғаш рет халықаралық «Қызыл Ай» ұйымының Тараз қаласы бойынша филиалына ерікті болып тіркелдім. Волонтерлікке деген қызығушылығым сол кезден-ақ басталды. Міне, содан бері қаншама жыл Жамбыл облысындағы волонтерліктің дамуына өз үлесімді қосып келемін. «Жамбыл жастары» қоғамдық ұйымының негізін қалаушылардың бірі – менің ағам Андрей Емелин. Ол қоғамдық ұйымды құрған алғашқы белсенділердің қатарында болды. Мен ағама қарап белсенді болуды, қоғамдық жұмыстарға етене араласуды үйрендім. 2009 жылдан бері «Жамбыл жастары» қоғамдық ұйымына жетекшілік етіп келемін. Қазір Тараз қаласындағы ұйымнан бөлек, «28 петель» қайырымдылық қорында ерікті әрі үйлестіруші болып жұмыс істеймін. Бұл қайырымдылық қоры мерзімінен бұрын туылған балаларға экологиялық таза жүннен киім тоқиды. Біз бұйымдарымызды облыстағы перинаталдық орталықтарға тегін таратамыз. Мерзімінен ерте туылған балаларға арналған мұндай киімдер дөрігерлерге үлкен көмек. Кішкентай сәбидің өмірін құтқарып қалуға сеп. Осындай игі істің басы-қасында жүргенімді азаматтық парызым деп санаймын.

Біздің «Жамбыл жастары» ұйымымыз қайырымдылық қорын тұрақты ғимаратпен қамтамасыз етеді. Одан бөлек, тоқыма тоқуға арналған арнайы жиптер, құрал-саймандар мен керек-жарақтың барлығын «Жамбыл жастары» ұйымы жабдықтайды. Сонымен қатар дайын бұйымдарды сактап, жеткізу жағына да көмек береді. Бір сөзбен айтқанда, екі ұйым бір-бірімен тығыз байланыса отырып, қайырымдылық жұмыстарын бірге жүзеге асырады. «Жамбыл жастары» ұйымы бес бағыт бойынша жұмыс істейді. Олар: даму жоспары, ерікті болу, білім алу, экологиялық бағыт және ақпараттық бағдарлама. Біздің ұйымда 20-дан астам тұрақты ерікті бар. Жаңа оқу жылы басталғанда еріктілердің қатары ұлғая түседі. Студенттер мен жоғары сынып оқушыларының белсенділігі жоғары. Қордың негізгі мақсаты – аталған бес бағыт бойынша жүйелі әрі жоспарлы жұмыстарды жүзеге асыру. Сондай-ақ Жамбыл облысындағы волонтерлікті дамытып, жастарға үлгі көрсетуге ұмтыламыз.

Жас qazaq: Өзіңіз басқаратын ұйым жыл басынан бері Жамбыл облысында қандай іс-шаралар өткізді?

Н.Дятлова: Біздің ұйымның белгіленген бағыттары бар. Әр бағыттың іске асуына арналған жоспары мен міндеттері тағы бар. Даму бағдарламасы 2002 жылдан бері жұмыс істейді. Бағдарламаның мақсаты – өкілетті органдармен тығыз қарым-қатынас орната отырып, жастардың мәселесіне баса назар аударту. Жыл басынан бері жұмыспен қамту ұйымдарымен жастар арасында дөңгелек үстел ұйымдастырылды. Жұмыс ұсынатын кәсіпорындардың ашық есік күндері өтті. Қоғамдық әрі халықаралық ұйымдармен етене араласа отырып, жастардың дамуына үлес қостық. Әсіресе, жастарды жұмысқа орналастыру сынды шараларды жиі ұйымдастырып, облыс жастарының белсенділігін арттырамыз.

Екінші бағыт – волонтерлікті дамыту. Аты айтып тұрғандай, ерікті боламын деген адамға жан-жақты ақпарат беру. Еріктіліктің қыр-сырын

түсіндіріп, қоғамдағы орнының ерекше екенін көрсету. Біз ұйымға ерікті ретінде қосылғысы келетін жастарға әрдайым ақыл-кеңесімзді беріп, ерікті болуға баулимыз. Ақысы төленбейтін, бірақ қызығы мен шығығы мол жұмыстан рухани әсер алуды үйретеміз. Бұл бағытта да тренингтер мен семинарлар өтті. Үшінші бағыт – экологиялық бағыт. Мақсаты – қоршаған ортаға деген сүйіспеншілікті арттыру. Экология тақырыбы әр кезде де өзекті. Әсіресе, тарихи мен тағылымы мол Тараз қаласы үшін экологияны сақтау өте маңызды. Әдетте көпшілік экология дегенде көбінесе қаланың іші мен сыртын таза ұстау деп түсінеді. Ал шындығында, бұл бағытта атқарылатын жұмыс көп. Тараз қаласының тарихы терен көне шаһар екенін білесіздер. Болашақ ұрпаққа аманат етіп қалдыратын тарихи жәдігерлері ең көп мекен. Біздің басты құндылығымыз да – тарихи жәдігерлеріміз. Қоршаған ортаны ластамай, таза ұстаудан бөлек, ең басты міндетіміз – тарихи орындарды

Наталья ДЯТЛОВА,

«Жамбыл жастары» еріктілер ұйымының төрайымы:

ЕРІКТІДЕ ЕРЛІКТІҢ ҮЛГІСІ БАР

кітапқа деген қызығушылығын арттыру мақсатында ұйымдастырылатын негізгі жобалардың бірі. Жастардан бөлек, қала тұрғындары мен қарттары да белсене қатысып, кітап туралы ойымен бөлісіп, мәре-сәре болатын ең қызықты уақыт.

Келесі бағытымыз – ақпараттық дамыту бағдарламасы. Бұл бағдарламаға түрлі тақырыптағы пікірталастар, тренингтер мен дөңгелек үстелдер кіреді. Бұл да жастардың дамуына арналған бағыт.

Сонымен қатар

сактау. Сондықтан бұл бағытта мәнді де мағыналы шаралар жиі ұйымдастырылады. Аталған бағыт бойынша шаралардың барлығы жүзеге асты. Биыл «Жамбыл жастары» ұйымы республикалық көлемде жүргізілетін «Женіс» жобасын қайта жандандырды. Екі жылдай бұл жоба тоқтап қалған болатын. Аты айтып тұрғандай, Ұлы Отан соғысының ардагерлеріне барынша қамқорлық көрсету мақсатындағы жоба. Жамбыл облысының жас белсенділері ауданымызда тұратын ардагерлерге көмектесті. Өзіме де осы жоба ұнайды. Бірде облысымыздағы карт ардагердің үйіне бардық. Ол кісі өз басынан өткенін, Отанын жанкештілікпен қорғағанын айтып берді. Сол кездегі сезімді айтып жеткізу қиын. Олардың әңгімесін тындап отырып, көзімізге еріксіз жас келді. Осындай батыр аталарымыздың ерлігіне тәнті болдық. Олардың қайталанбас ерлігі жастарға үлгі болу керек. Біз қаһарман аталарымыздың еңбегін, жанкештілігін қазіргі ұрпаққа жеткізугіміз керек. Біз олардан үлгі алуымыз керек. Ерікті болудың ерекшелігі де осы, біз қарттарымызға көмектесе отырып, олардың аманатын кейінгі ұрпаққа үлгі ете аламыз.

Сондай-ақ жақында көпбалалы отбасының балаларына арналған ағылшын тілін үйрену жобасы аяқталды. Бұл ұзақ мерзімге арналған жоба болатын. Облыс бойынша 200-ден астам оқушы ағылшын тілінен тегін үйірмеге қатысты.

Біздің ұйым қоғамдық қор ретінде құрылғандықтан, жекелеген демеушілердің көмегі арқылы жұмыс істеп келеміз. Қала бойынша ұйымдастырылатын экологиялық акцияларымыз бар. «Таза қала» аталатын тұрақты жоба бойынша қала көшелері мен аулаларын таза ұстауға ұдайы үлес қосып келеміз. Мекемелердің айналасын тазарту жұмыстарына арналған сенбіліктер жиі болады. Әсіресе, көктем айларында «Жаксылық жасап жарысайық» атты жобамыз бар. Бұл жобаға бірнеше қайырымдылық әрі танымдық бағдарламалар кіреді.

«Кітап қалашығы» атты арнайы жобамыз бар. Әсіресе, күз басталғанда орталық алаңға жиналған жұрт кітаптарын әкеліп, бір-бірімен алмасалы. Сонымен бірге жаңа кітаптардың тұсауы кесіліп, авторлармен кездесу, әңгімелесу мүмкіндігі туады. Бұл – облыс жастарының

«Игі іспен айналысу, адамдарға жақсылық жасау – халқымыздың көне заманнан келе жатқан дәстүрі. Біз осы дәстүрді сақтап қалуымыз керек. Себебі біреуге қол ұшын созып, қолдау көрсету – қанымызға сіңген қасиет. Хақымызда осындай береке-бірлікке шақыратын Асар дәстүрі бар. Бұл – ғасырлар бойы құндылығын жоймаған ата салты-мыз. «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» дейді халқымыз. Волонтерлік қызметтің басты мақсаты да – бірге жұмылып, халыққа қызмет ету».

(Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев)

Мектеп жасындағы баланың қай салаға қызығушылығы артады, сол салаға ерікті ретінде ерте жастан тәрбиеленеді. Біз енді мектеп бағдарламасына қоссын демеіміз, тек еріктілік те оқушыларға жастайынан түсіндірілсе дұрыс болар еді. Бізде ақпараттандыру жағы кемшін. Байқасаңыз, қазір ешкім тегін жұмыс істегісі келмейді. Біз ұйымға ерікті болғысы келетіндерге түрлі сыйлықтар тағайындау арқылы қызықтырамыз. Бірақ волонтер болғысы келетін адам ең алдымен өзінің мақсатын айқын білуі керек. Ерікті болудың мәнін түсінуі тиіс.

Жас qazaq: Волонтерлер үнемі адамдарға көмек көрсетіп жүреді. Ал мемлекет тарапынан волонтерлерге қандай қолдау көрсетіліп жатыр?

Н.Дятлова: Көптеген волонтерлердің қайырымдылыққа қатысты идеялары бар және олар оны жүзеге асыру үшін барын салады. Еріктіде еріктің үлгісі бар екенін айтқым келеді. Осы тұста мемлекет тарапынан еріктілікті дамытамын деген адамға арнайы қаржы бөлінеді. Ең алдымен, волонтер өзінің жобасын ұйымдастырып, оны таныстыруы керек. Осылайша, кез келген волонтер өз арманын іске асыра алады. Қазір еліміз бойынша еріктілер ұйымдары өте көп. Әрқайсысының өз бағыты мен мақсат-міндеттері бар. Біздің қоғамдық ұйым жиырма жылдан астам уақыт өз жұмысын жүзеге асырып келеді. Қоғамдық ұйым болғандықтан, облыстан шыққан кәсіпкерлер мен халықаралық ұйымдар тағайындайтын гранттар арқылы шаралар ұйымдастырамыз. Ең бастысы, бізге тіркелетін волонтерлер – өзінің мақсаты мен мүдесін білетіндер. Қазір мемлекет тарапынан волонтерлікке қолдау бар. Еліміз бойынша еріктілердің ортақ сайты жұмыс істейді. Онда Қазақстанның түкпір-түкпіріндегі еріктілер ұйымы тіркелген. Ортақ база, ортақ мақсат, ортақ жоспар бар. Оған қоса, біз бір-бірімізбен тығыз қарым-қатынастамыз. Қатарымызда жалынды жастар көп болғандықтан, елімізде орын алып жатқан түрлі оқиғаларға бейжай қарамаймыз. Күні кеше ел Президентін сайладық. Біздің жастар да бұл науқанға белсене атсалысып, ақпараттық қолдау көрсетті.

Қазіргі уақытта еліміздегі еріктілік жақсы қарқын алды деуге болады. Түрлі қалаларда волонтерлік штат, кабинеттер пайда болды. Оған волонтерлікпен айналысқысы келген азаматтар

барып тіркеле алады. Жастар бір-бірінің игі істер атқарып жүргенін көріп, үлгі алады. Сөйтіп еріктілер қатарына қосылады. Жыл сайын волонтерлер арасында түрлі шағын гранттар беріледі. Түрлі деңгейдегі форумдар ұйымдастырылып, еріктілердің басын қосады.

Жас qazaq: Волонтер дегенде көпшіліктің көз алдына мұқтаж жандарға азық-түлік апарып, оны-мұны шаруасына қолғабыс ететін жастар елестейді. Ал шындығында, еріктілікке бет бұрғандардың жұмысы мұнымен шектелмейді ғой?

Н.Дятлова: Қоғамда еріктілер жайында ондай жансақ пікір қалыптасқаны рас. Кейде бізге кез келген уақытта пайдалануға болатын жұмыс күші ретінде қарайды. Тіпті кейбірі еріккеннің ермегі деп те сөгеді. Менің айтарым – волонтерлік қызмет – панасыз қарттардың үйінің ауласындағы қарын күреп, оларға дүкеннен азық-түлік апарып берумен шектелмейді. Экологиялық, әлеуметтік мәселелердің шешілуіне атсалысып жүрген қаншама қатарластарымды білемін. Бізде назардан тыс қалып жатқан қоршаған орта мәселелері жетерлік. Еріктілер өз белсенділігі арқылы оған қоғам назарын аудартып қана қоймай, оның шешілуіне де септігін тигізіп жүр. Осындай азаматтарды көргенде еріксіз сүйсінесін. Жалпы өзгеге көмек қолын соза білу – адам бойындағы керемет қасиеттердің бірі деп білемін.

Еріктілік – жастардың өз белсенділігін көрсетіп қана қоймай, адамдарға көмек беріп, тәжірибе жинауға, өмірлік маңызды дағдыларды дамытып, әлемді жаңа қырынан көруге мүмкіндік беретін сала. Сондықтан бос уақытыңды еріктілікке жұмсау – тұлғалық дамуға құйылған инвестиция болып табылады. Қоғамда еріктілердің орны ерекше. Өйткені еріктілер жасаған жақсылықтары үшін қандай да бір өтемақы талап етпейді. Олар біреуге көмектесуді

парыз деп санайды. «Еріктілер деген кім, немен айналысады, олар не үшін жақсылық жасайды?» деген сауалдарға еріктілердің өздері де жауап бере алмауы мүмкін. Себебі олар игі істерді өздерінің жан қалауымен жасап отырғаннан кейін бірден «ерікті деген мынау» деп жауап қайтара алмайды. Бір сөзбен айтқанда, еріктілер – адамгершілік туын көтерген қоғамдағы белсенді топ. Ерікті болу, басында айтып өткеніміздей, сізге ешқандай материалдық байлық бермейді. Бірақ сіз оның орнына зор алғысқа бөленесіз, қиналған жаңға титтей болса да көмегіңіз тиеді. Бұл нағыз адамгершіліктің белгісі. Сонымен бірге ерікті болу арқылы сіз үлкен тәжірибе жинақтайсыз. Еріктілік – бұл мемлекет пен жалпы қоғам дамуының көрсеткіші. Өйткені мемлекеттің жетістіктері күн сайын пайдалы да маңызды істерді орындайтын патриот азаматтардың белсенді іс-қимылына тікелей байланысты.

Жас qazaq: Әңгіменізге рахмет! Сауапты жұмысыңызға сәттілік тілейміз!

Мақпал МАХАМЕТҚЫЗЫ,
Жамбыл облысы

Отандық БАҚ

Жамбыл облыстық «Ақ жол» газетінің ашылғанына, оқырманымен біте қайнасып жасап келе жатқанына биыл жүз жыл толды. Әулиеата жерінің «үні, құлағы, һәм тілі» болып келе жатқан газеттің бас редакторы Хамит Есаманмен сұхбатымыз облыстың бас басылымының бүгінгі тыныс-тіршілігі, бағыт-бағдары жайында өрбіді.

Жас qazaq: «Халықтың үні, құлағы, һәм тілі» болып келе жатқан облыстық газеттің ашылғанына бір ғасыр толды.

Басылымның қазіргі тыныс-тіршілігі қалай? Таралымы қанша?
Хамит Есаман: Әулиеата өңірінің рухани айнасы болған «Ақ жол» газетінің жарық көргеніне биыл бір ғасыр толып отыр. Аталған басылымда еңбек еткен Сыдық Абланов, Жайық Бектұров, Ғайса Сармурзин, Кемел Токаев, Баттал Жанабаев, Арғынбай Бекбосын, Несіпбек Дәутайұлы, Әлдіхан Қалдыбаев, Жаксылық Сәтбеков, Тынышбай Рақым есімдері әрдайым құрметпен аталады. Сонымен қатар, басылымның қалыптасуына, бүгінгі күнге жетуіне еңбек еткен өзге де елімізге танымал азаматтарды біз ұмытпаймыз.
«Ақ жол» газетінде бүгінде жиырма бес адам қызмет атқарады. Бәрі де өз ісінің қыр-сырын білетін, кәсіби мамандар. Сонымен қатар, редакцияға жұмысқа жанашыл жастар да

белгісіз, сауатсыз жазылған, не өңделмеген ақпараттар өріп жүреді, яғни оқырманға емес, қаралымға жұмыс істеу басым. Жалпы газеттің жұмысына кедергі келтірген екі нәрсе бар деп ойлаймын. Бірі — әлеуметтік желі болса, бірі — жекеменшік газеттер мен сайттардың көбейіп кетуі. Бірақ бұдан газеттің күні батып баралы деп ойламаймын. Әлі де газет оқитын, одан керекті алатын адамдар көп.
Жас qazaq: Облыстың тыныс-тіршілігін насихаттауда өзіңіз басқаратын газеттің рөлі орасан. Орынды сын айту, кем-кетікті ашып жазу — журналистің басты талабы. Редакция осы үдеден шыға алып жүр ме?
Хамит Есаман: Көпшілік оқырман газетті билік пен бұқараның арасындағы алтын көпір деп біледі. Журналистің міндеті де елдің, халықтың мәселесін тиісті лауазым иелеріне жеткізу болса керек. Оның үстіне, әлі де редакцияға қайырылып, мәселесін айтатын адамдар көп. Сондай-ақ журналистеріміз айына екі-үш реттен аудандарға шығып, ауылдарға барып, мәселелерді зерделеп, мақала жазып қайтады. Әрине, әкімдерді, тиісті сала басшыларын жұмыс істемей жатыр деуге болмайды. Бірақ, шыны керек, әлі де болса шешімін күткен мәселелер баршылық. Елді әлі де газ, жол, интернет, ауыз су

және «Знамя труда» газеттері шығып келеді. Жалпы жергілікті биліктің бұқаралық ақпарат құралдарына деген көзқарасы дұрыс. Әкімдік тиісті қолдау көрсетіп келеді. Сондықтан да газеттің тынысы кең, таралымы жақсы деп айтуға болады. Ал қаржылық мәселелерді жергілікті билік мемлекеттік тапсырыс арқылы реттеп отыр. Газет қызметкерлерінің айлығы да жақсы.

Хамит ЕСАМАН, Жамбыл облыстық «Ақ жол» газетінің бас редакторы:

ҒАСЫР ЖАСАҒАН ГАЗЕТ – ӘУЛИЕАТАНЫҢ ҮНІ МЕН ҚҰЛАҒЫ

келіп жатыр. Газеттің таралымы бүгінде сегіз мыңнан асады. Біздің мақсат — оқырманға сапалы ақпарат беру, субелі дүниелер ұсыну. Газетімізден бір оқырман болса да керектің тапса, еңбектің еш кетпегені деп ойлаймын.
Жас qazaq: Дұрыс екен, осы жұрт газет оқымайды, кейінгі буын жастар электрондық нұсқаға, ақпараттық сайттарға әуес дегенді айту белең алды. Бұл газеттің күні батып барады дегенді білдірмей ме? Өзіңіз басшылық ететін облыстық газет Әулиеата топырағында жүз жылдан бері тасқа басылып келеді ғой.
Хамит Есаман: Бұрынғыдай елдің бөрінін газет оқымайтыны рас. Белгілі бір аудитория ғана оқуы мүмкін. Бірақ бәрібір газет керек. Кейбір адамдардан неге газет-журнал оқымайтынын сұрай қалсаң, уақытының жоқтығын алға тартады. Бұл да сылтау деп ойлаймын. Себебі елдің көбінде оқуға деген ниет-құлық жоқ. Барлық нәрсенің онай жолын іздейді. Жастар да ақпараттарды түрлі сайттардан қарауға үйреніп қалған. Дегенмен бәрібір газет сияқты болмайды. Мәселен, газетте бір ақпараттың өзі бөлім менгерушісінен бастап, бас редакторға дейін біраз адамның қолынан өтеді. Өңделеді, ескіледі. Ал көп сайтта (бөріне емес, әрине) дұрыс-бұрысы

бұл үдеден қаншалықты шығып жүргенін оқырмандар біледі ғой.
Жас qazaq: Рас, барды бардай, бүтінді сол қалпында көрсету, насихаттау орынды. Осы жағынан келгенде газет өңірде атқарылып жатқан шаруалардан да шетін қалмай, сүйіншілеп жазатынына ешкім шек келтірмейді. Облыстың тыныс-тіршілігін жазуда редакция қаншалықты белсенді?
Хамит Есаман: Өздеріңіз білесіздер, газеттің жұмысы көп. Бір нөмірдің өзінде түрлі салаға қатысты материалдар болады. Біз бірінші кезекте өңірде шешімін таппай келе жатқан мәселелерге назар аударамыз. Одан кейін облыстағы ірі жобалар, түрлі саладағы жетістіктер де қамтылады. Облыс әкімінің аудан және ауыл тұрғындарымен кездесулері де беріледі. Қысқасы, облыстағы жүз жылдық тарихы бар газет болған соң, аймақтың тыныс-тіршілігін оқырманға белсенді түрде жеткізуге барымызды саламыз.
Жас qazaq: Мерзімді басылымдардың өз күнін өзі көруі қиындап бара жатыр деген сөздің жаны да бар. Әулиеата жерінде газеттің тынысы қалай, таралымы жақсы ма? Қаржылық мүмкіндікті қалай реттейсіздер?

Нұржан НҰРЖІГІТОВ, Жамбыл облысының әкімі:

«Ақ жол» газетінің мерейтойы бір өңірдің ғана емес, бұл қазақ баспасөзінің мерейлі бөлесі. «Ақ жол» газеті еліміздегі ең байырғы басылымдардың бірі. Бұл басылымның ел өміріндегі тарихи рөлі зор. Басылым өзінің өткір де батыл мақалаларымен егемен елдің еңсесін тіктеді. Бүгінде уақыт талабына сай бұл газет жаңаша түрленіп, заман ағымына сай дамып келеді. Ғасырлық туын жаңа жетістіктермен, талайым табыстармен қарсы алып отыр.
Басылым алдағы уақытта да халық пен билік арасындағы атын көгір болып, халықтың үміті мен тілегін ақтайтынына сенімдімін. Редакция ұжымына амандық, жаңа шығармашылық табыстар тілеймін!»

Хамит Есаман: Соңғы кезде басылымдардың тағдыры туралы мәселелер жиі көтеріліп жүр. Оның ішінде газеттің таралымы туралы да, қаржылық жағдайы туралы да әңгімелер бар. Қазіргі кезде еліміздегі барлық өңірлерде медиахолдингтер құрылып, аймақтардағы бұқаралық ақпарат құралдары сол серіктестіктердің құрамына біріккен. Сол сияқты, бізде де осыдан екі жыл уақыт бұрын «Aulicata-Media» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі құрылып, оның құрамында бүгінде облыстық «Ақ жол», «Арай»

жаңашылдық бар, оқырманға тартымды дүние ұсыну үшін нендей қадам жасалып отыр?
Хамит Есаман: «Ақ жол» газетінде жүз жылдан бері қандай азаматтардың жұмыс істегенін, қандай еңбек сіңіргенін жоғарыда айттым. Біз білмейтін, аты аталамаған азаматтар қаншама?! Осы уақытқа дейін «Ақ жол» газетінде қызмет атқарған барлық азаматтардың басылым тарихында алатын орны ерекше. Енді сол биіктен түспей, газетті оқырман талабына сай шығару, көпшілікке көрнекті дүние ұсыну біздің негізгі мақсатымыз болып отыр. Қазіргі кезде газеттің мазмұнын жаңарту орайында бірқатар айдарлар ұйымдастырып отырмыз. Сонымен қатар, елге ой салатын дүниелерді де, қызықты ақпараттарды қамту да жоспарымызда бар. Жалпы газеттің бағыт-бағдары қоғамдық-саяси басылым ғой. Алайда ресми ақпараттармен шектеліп қалмай, еркін тақырыпта мақалалар жазу, оқырманмен ой бөлісу сияқты дүниелер де жоспарда бар. Қазіргі кезде газет журналистері ізденіс үстінде.
Жас qazaq: Жуырда облыс әкімінің қолынан екі бірдей әріптесіңіз «Құрмет» орденін, басқа да журналистер мемлекеттік наградаға ие болды. Демек «жегені жантақ» журналистердің еңбегі ескеріліп келеді деген сөз ғой.
Хамит Есаман: «Ақ жол» газетінің жүз жылдығы қарсаңында біраз азаматтар түрлі марапаттарға ие болды. Ұжымның ғана емес, барша журналистер қауымының мерейін үстем еткен көптеген жағымды жаңалықтар болды. Әуелі Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың ұжымға жолдаған құттықтау хаты келді. Сондай-ақ «Ақ жол» газетінің бірқатар қызметкерлері еліміздің Парламент Сенатының төрағасы Мәулен Әшімбаевтың, Парламент

Мәжілісінің төрағасы Ерлан Қошановтың Алғыс хаттарын иеленді. Бір айта кететін жайт, еліміздің ақпарат және қоғамдық даму министрі Дархан Қыдырәлі «Ақ жол» газетінің редакциясына арнайы келіп, бір журналистке «Ақпарат саласының үздігі» төсбелгісін, ал үш журналистке министрліктің Құрмет грамотасын табыс етті. Сөйтіп үлкен басшы болса да уақыт тауып, өзінің тілектес, ниеттес екенін көрсетті. Сонымен қатар, Жамбыл облысының әкімі Нұржан Нұржігітовтің қолынан да бірнеше қызметкеріміз облыс әкімінің Құрмет грамотасын алды. Мұның бәрі де тек «Ақ жол» газетінің ғана емес, барша өңір журналистерінің мерейін тасытқан жағдай болды. Иә, екі бірдей әріптесіміз, «Ақ жол» газетінің ардагерлері Көсемәлі Сәттібайұлы мен Ақылжан Мамыт «Құрмет» орденін иеленді. Көсемәлі Сәттібайұлы «Еңбек туы» кезінен осы газетте еңбек етіп, кейіннен бас редакторы болды. Ақылжан Мамыт та ұзақ жылдардан бері осы басылымда бас редактордың бірінші орынбасарлығына дейінгі жолдардан өткен журналист. Әрине, әңгіме атақта, марапатта емес. Дегенмен ерен еңбектің ескерілетін дұрыс деп ойлаймын. Сондықтан да «Ақ жол» газетінің жүз жылдығы қарсаңында марапат алған барлық әріптестеріміз мұндай құрметке лайықты деп есептеймін.

Жас qazaq: Жүз жылдық мерейтой аясында қандай іс-шаралар өтті? Билік пен халық арасына алтын көпір орнатып келе жатқан газеттің тойы елдің мерекесі ғой.
Хамит Есаман: Аймақтың бас басылымының жүз жылдық мерейтойы жыл бойы Жамбыл облысының аудандарында және Астана қаласында ұйымдастырылды. Газет негізінен 1922 жылы 1 мамырдан бастап шығады. «Ақ жол» газетінің мерейтойы да биыл көктемде өтуі керек болған. Оған дайындық жұмыстары сол кездерде-ақ басталып кеткен. Бұл ретте «Aulicata-Media» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің сол кездегі бас директоры Нұрбек Бекен мен «Ақ жол» газетінің сол кездегі бас редакторы Оралхан Дәуіт сияқты азаматтардың еңбегін атап өту керек. Мәселен, Сарысу ауданы әкімдігінің қолдауымен «Ақ жол» — аймақ айнасы» атты облыстық ақындыр мен журналистердің арасында байқау ұйымдастырылды. Жүлдегерлерге қаржылай сыйлықтар тағайындалды. Сол сияқты, Талас ауданы әкімдігінің қолдауымен билырдан Баттал Жанабайұлы атындағы облыстық журналистер арасында турнир өтті. Мұнда да жеңімпаз азаматтарға қаржылай сыйлықтар берілді. Астана қаласындағы Ұлттық академиялық кітапханада да «Ақ жол» газетінің жүз жылдығына арналған дөңгелек үстел отырысы ұйымдастырылды. Бұл жиынға Мемлекет басшысының кеңесшілері Бауыржан Омаров пен Мәлік Отарбаев, Парламент Сенатының депутаты Нұрәлі Нұрәлі, Парламент Мәжілісінің депутаттары Дархан Мынбай, Мейрамбек Төлепбергелі, Жанарбек Әшімжан қатысты. Сонымен қатар, ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің баспасөз хатшысы Нұрбек Әмиша, «Egemen Qazaqstan» газетінің бас директоры Дихан Қамзабекұлы, «Хабар» агенттігінің басқарма төрағасы Берік Уәли, «Қазақ газеттері» жауапкершілігі шектеулі серіктестігінің бас директоры Шәмшидин Паттеев, «Астана ақшамы» газетінің бас редакторы Еркін Қыдыр, «Turkistan» газетінің бас редакторы, ақын Бауыржан Бабажанұлы, «Айқын» газетінің бас редакторы Амангелді Құрмет, Лев Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің оқытушысы, кезінде «Ақ жол» газетінің бас редакторы болған Қуат Әуесбай және өзге де елімізге танымал азаматтар болды. Мұнда тек қана «Ақ жол» газетінің жүз жылдығы ғана сөз болған жоқ, қазақ баспасөзінің бүгінгі мен болашағы жайлы да әңгіме болды. «Ақ жол» газетінде еңбек еткен ардагер азаматтарды бір көшеге аты берілді. Басылымның тарихи сәттерін қамтыған «Ғасыр шежіресі» атты кітап жарық көрді. Жалпы «Ақ жол» газетінің ғасырлық мерейтойы өз денгейінде өтті деп ойлаймын. Сондай-ақ жүз жылдығы қарсаңында Жамбыл облысы әкімдігінің қолдауымен «Ақ жол» газетінің мерейтойына орай «Ақиқаттың ақ туы» атты республикалық журналистер конкурсы ұйымдастырылды. Аталған конкурста жеңімпаздардың бөріне бірдей әрқайсысы 500 мың теңгенен Сыдық Абланов, Ғайса Сармурзин, Кемел Токаев, Арғынбай Бекбосын, Несіпбек Дәутайұлы атындағы сыйлықтар тағайындалды. Бұл кісілердің барлығы да «Ақ жол» газетінде еңбек еткен ардагер азаматтар. Жеңімпаздарды «Ақ жол» газетінің жүз жылдығына арналған салтанатты жиын үстінде Жамбыл облысының әкімі Нұржан Нұржігітов марапаттады.
Жас qazaq: Әңгімеңізге рахмет! Келер ғасырда да газет әулиеаталықтардың үніне айнала берсін деп тілейміз.

Сұхбаттасқан Қуаныш РАХМЕТ

Интернетте Иман жоқ

(Басы 1-бетте)

Бұқпадан дау, бүйірден жау шығаруға бейім, мыңдарды, миллиондарды, миллиардтарды бас игізген, сүйіндірген, еміндірген, дәніктірген, құнықтырған Фейсбук әлемі пайда болғалы әліпті таяқ деп танымайтын, қалам түгілі сиясорғыш, өшіргіш көрмеген жазғыштар мен бейнетүсіргіштер қынадай қаптап кетті. Оның қалың көпшілігі, басым бөлігі жазбалар мен бейнелер арасында құнарға өскен өртендей жылт еткен жақсы жаналыққа көз салмай-ақ, құнды хабарға құлақ түрмей-ақ, баса-көктеп, бір-бірінің үстінен таптап өтуге бар. Сондағы дәмесі — сойқан мен сұмдықты тіміскілеп тауып, маскара мен пәлені іздеп оқып, жаппай жарыса жамырау. Оның ішінде сырттан тас атуға, іштен іліп-шалуға, лағынет, қарғыс айтуға, жаға жыртасып, бет тырнауға дейін барады. Дұрысы мен бұрысын, қисындысы мен қисынсызын ажыратып жатпайды. Бос әңгіме-талқыға, қойыртпаққа алтын уақытын зая етеді. Жаладан жапа шеккендер, абайсызда арандап қалғандар мен жазықсыз күйдіргендер кіжінеді, қырғикабақ болып, иттей ырылдасады. Бітіспес ұрыс-керістің қазан-ошағы да осында. Кейде жуынды төгетін жерді, шашылған коқысты елестетеді. Естісе — құлақ сарситын, көрсе — көз ұялатын нәрселер ғаламторда қаптап-қанарлап жүр. Көкір-шүкір елдің басты жаналығындай ұсынылатын күйге жеттік. Бұрын көзқамандықты сынаушы едік, қазір оған көз үйреніп, ет өліп қалғаны соншалық, пысырмайтын болдық. Біздіңше, бұл — қоғамға дабыл қағар құбылыс.

Жекелеген жарандар қолына іліккенін, тапқанын біліс-таныстарына танауын керіп таратқанына мәз. Қайсыбіреулер сөзі бөтеннің

таптаурын такпағын, сарытап сәлемін, құнсыз құттықтауын жатырмамай, онды-солды жолдаса, енді біреулер діні бөтеннің теріс уағызын, жаман пиғылын, сұйық суретін, мағынасыз бейнесін, жылтыраған жарнамасын жасауға үйір. Бұл әрекетін мәртебе санайтындар да шаш етектен.

Жалпы мұндай тексіз таным, иінсіз идеология, надан насихат менталитетімізді қазірдің өзінде сорлатып отыр. Енді осы сорлатушылардың айналасы, ұрпағы, шәкіртсымақтары туралы ойлаудың өзі ауыр.

Бұл жадағай һәм жапатармағай үрліс елдік, ұлттық дәстүрімізге, салт-санамызға қаншалықты зиянын тигізіп жатқанын кейін емес, қазір ойлауымыз керек.

Әрине, ғаламторды ақпарат көзі ретінде пайдалануға ешкім шектеу қоя алмайды. «Әр заманның өз ғалымы, өз құралы болады» дегендей, жана технологиялардың мүмкіндігі күннен күнге дамып келеді. Тіпті шегі көрінбейді.

Дегенмен адами ұғымға салып айтсақ, «интернетте иман жоқ». Бірақ ата дәстүріміз әр нәрсенің шегі, өлшемі болатынын ұмытпауды ескертеді.

Осы тоқтам-тұжырыммен келіссек, интернет желісіндегі жұмыс жүктемесінің адам денсаулығына әсерін ескерген жөн. Жана технологияларды игеру, менгеру ісінде ортақ бір ғана сыншы бар. Ол — халық талғамы мен парасаты. Мұны Төле би сөзімен айқындасак,

орасан зор қауіп-қатерге әкеліп соқтыруы мүмкін. Оның алдын алу үшін елімізде арнайы социологиялық зерттеулер жүргізіп, осыған сәйкес кешенді іс-шараларды атқарған маңызды. Өйткені интернет байланысы өркениеттің құрамдас бөлігі ретінде әр елдің экономикалық, әлеуметтік даму деңгейіне, тұтыну мәдениетіне қарай бейбіт өмірін тиянақтап, ортақ игілігін арттыруға кызмет ете бермек.

Дархан МЫНБАЙ,
Мәжіліс депутаты

Отандық БАҚ

Халықпен үндесіп, күн кешіп келеді

Қазіргі ақпарат ғасырында өмірімізді бұқаралық ақпарат құралдарынсыз елестету мүмкін емес. Бұрын жаңалықты газеттен оқитын жұрт, бүгінде бүкіл ақпаратпен алақандай смартфон арқылы таныса алады. Қаптаған сайтты былай қойғанда, әлеуметтік желінің өзі ақпарат көзіне айналып үлгерді. Заман талабына қарай, бүгінде кейбір газеттер электронды нұсқаға ауысты. Ал кейбір республикалық, облыстық, аудандық мерзімді басылымдар қағаз түрінде шығуын тоқтатқан жоқ. Бұл да мемлекет қамқорлығының аясында.

Бүгінде аудандық газеттердің жағдайы нешiк? Аудан тұрғындарының мерзімді басылымға деген ықыласы қандай? Бұл сауалдарға Жамбыл облысындағы аудандық газеттердің тізгінін ұстап отырған бас редакторлар жауап беріп, ой-пікірін ортаға салды.

Дүйсен МОЛДАҚҰЛОВ,
«Талас тынысы» газетінің
бас редакторы:

РУХАНИ- МӘДЕНИ САЛАНЫ ДАМУҒА ҮЛЕС ҚОСЫП КЕЛЕМІЗ

Алаштың біртуар азаматы Ахмет Байтұрсынұов: «Газет — халықтың көзі, құлағы һәм тілі» деген екен. Сол секілді, тарихы терең «Талас тынысы» газеті де халықпен үндесіп, күн кешіп келеді. Қоғамдық мәселелерді көтеріп, тиісті орынға жеткізуде басылымның ролі үлкен дер едім. Олай дейтінім, өзiм де басылымда біраз жылдан бері қызмет етіп келемін, әрі аудан жұртының газетке деген зор ықыласына куә болдым. Қазір аудандық газеттердің жағдайы жақсы. Мемлекеттік тапсырыс аясында жұмыс істеп жатырмыз. Негізінен, өздеріңіз білесіздер, аудандық газеттердің көпшілігі еске адамдардың қолына өтті. Алғашқыда 49 пайызы, кейіннен 51 пайызы да сатылып, толығымен жекеменшікке өтті. «Газеттің беті — тәжірибе» деген қанатты сөз бар. Дәлірек айтсам, менің өмірлік те, қызметтік те тәжірибем осы аудан айнасымен өрлді.

Газет мемлекеттік тапсырыс аясында бөлінген қаржы мен аудандық әкімдік бөлген қаражатпен күн көріп отыр. Шығармашылық ұжымда 4 журналист бар. Аудандық басылымға бас редакторлық еткеніме 22 жыл болды. 1984 жылы киелі шаңырақ Қазақ ұлттық университетінің журналистика факультетін тәмамдағам. Аудан жаршысы аптасына 4 беттен екі рет шығады. Тиражымыз 3000 данадан асады. Бірінші беті мен соңғы беті түрлі-түсті форматта. Қызметкерлердің жалақысы уақытында төленеді. Бұрын мемлекеттен тапсырыс аудан арқылы бөлінетін, қазір бұл тапсырыс облыстық ішкі саясаттан беріледі. Қаржы бүкіл облыс бойынша бөлінетін болды. Алғашқыда біраз түсінбеушіліктер, қиындықтар болғаны жасырын емес. Бүгінде аудандық газет мемлекеттік тапсырыс арқылы, одан бөлек, ақылы мақалалар мен жарнамалар арқылы және газетке жазылудан түсетін қаржымен өзін-өзі қамтамасыз етіп отыр. Материалдық техникалық базамыз толық. Шығармашылық адамы болғандықтан, ауданымыздың рухани-мәдени жағын дамытуға барынша үлес қосудамыз. Біздің газет аудан орталығы Қаратау қаласында орналасқан. Қаламыздың өзінен 57 кәсіпорын жазылған. Осы кәсіпорындарға газетті жеткізу жағын өзіміз жүзеге асырамыз. Ал ауылдық жерде тұратын оқырмандарымыз пошта қызметі арқылы жазылады. Жеткізу қызметі қосылатындықтан, қала мен ауылға жазылу бағасы екі бөлек. Ауыл тұрғындарына сәл қымбаттау келеді. Бұл да газетімізге жазылушыларға әсер етеді. Биыл біз қаладағы мектеп, балабақша, кәсіпорындар мен ұйымдарға хат жаздық. Оларға жеткізіп беру жағын да өзіміз қамтамасыз ететін боламыз. Мемлекеттік саясатты ақпараттық сүйемелдеу үшін редакциямен жалпы медиа жоспар жасалынады. Ақпараттық тәртіп бойынша, мемлекеттік бағдарламалардың жүзеге асырылуы туралы, елдің, облыстың, ауданның әлеуметтік-экономикалық, қоғамдық-саяси дамуы туралы мақалалар жарияланады.

Перизат НҰРПЕЙІСОВА, «Жаңа
өмір. Новая жизнь» қоғамдық
саяси газетінің бас редакторы:

АУДАН ТҰРҒЫНДАРЫНЫҢ ГАЗЕТКЕ ДЕГЕН КӨЗҚАРАСЫ ЕРЕКШЕ

«Біздің Жуалы аудандық «Жаңа өмір» газетінің тарихы тереңде жатыр. Кезінде Баукеңнің, Шерағанның ізі қалған. Қазіргі журналистикада ойып орын алатын мықты мамандар да біздің газетімізден шықты. Газет бүгінге дейін бірнеше кезеңді басынан өткерді. Қолдан қолға өтті. Ауданды басқарған кейбір атқамінерлер «газеттің оқырмандарға керегі бар ма» дегенді де алға тартты. Қазір басылым толықтай жекеменшікке өтті. Тарихы терең басылымның жаңа тынысы ашылғандай болды. Жалпы аудандық басылым сан алуан соқпақты жолдардан өтті. Шыңдалды, небір алынбас асуларды бағындырды. Сыналды, сынады, құлдырап құлауға айналса да, еңсесін қайта тіктеді, жаңарды, жаңғыра түсті. Заманауи талаптарға бейімделіп, нарықтық қатынастарды еңсерді.

Шығармашылық құрамымыз аз болса да, шетінен өз ісін сүйетін мамандар. Қазіргі аудан басшысының да газетке деген көзқарасы жақсы. Біз облыстағы басқа да аудандық газеттермен үнемі байланыстамыз. Бір-бірімізбен ақылдасып, кеңесіп отырамыз. Әрине, бүгінде интернет кеңістігі еркін жазулап, қолында ұялы телефоны бар жандар ұзынды-қысқалы ақпаратты әлеуметтік желі арқылы біліп алып отырады. Оған өз үнін қосып, әрмен қарай желдеі естіріп таратады. Бірақ өзі бір күндік болса да, сөзі мың күндік газет дәуірін ешкім жоққа шығара алмайды. Газеттің әр қарпінде өткен күннің өмірі мен белесі тасқа жазылған таңбадай мәңгілікке қалады. Газеттің бүгінгі ұжымы аға-апаларымыз саңған сара жолдан жаңылмай, ұлы үрдістен шығып жүр. Аудандық елді мекен болғандықтан, маман жағы тапшы. Одан бөлек, азғантай айлықпен жүктемесі жоғары жұмыс істегілері келмейді. Дегенмен де мамандығына адал, журналистиканы сүйетін жас мамандарымыз бар. Бірақ өздеріңіз білесіздер, аудандық газеттер жекеменшік қолына өткеннен кейін, ең алдымен, штатты қысқарту жағы орын алды. Ал аз адаммен сапалы жұмыс істеу қиын. Өз мәселесін шеше алмай жүрген журналистер өзгенің мәселесін қалай шешеді? Осы сынды мәселелердің кезінде болғаны рас. Журналистердің әлеуметтік жағдайын көтеруге арналған БАҚ туралы заң қабылданады деп жатыр. Алдағы уақыттан үмітіміз зор.

Аудандық газетте жұмыс істейтін журналистердің орташа айлығы 130-140 мың теңге шамасында. Қазір редакцияда 3-4 журналист бар. Біздің негізгі мақсатымыз - жергілікті биліктің жұмысын насихаттау. Ауданның тыныс-тіршілігінен құлағдар ету. Ақпараттық саясатты жүргізу. Біздің ауданның тұрғындарының газетке деген көзқарасы ерекше. Үнемі бізбен байланыс ұстайтын тұрақты оқырмандарымыз бар. Саясат өз алдына бір бөлек тақырып, оқырмандарымыздың көңілінен шығатын мақалаларды үнемі беріп отырамыз. Одан бөлек, біз жыл сайын оқырмандарымызға сауалнама жібереміз. Қандай тақырыптың қозғалуын қалайды, қандай жаңа айдарлар жасау керек, осы жағынан олармен тығыз қарым-қатынастамыз. Жұмысқа келген жастарға барынша қолдау көрсетіп, білгенімізді үйретіп жатырмыз. Ауданымызда өзге де ұлттың өкілдері тұратындықтан, мақаланың 10 пайызы орыс тілінде, 90 пайызы қазақ тілінде жарияланады.

Жазып алған Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Өмірде қарттыққа қимайтын асыл адамдар болады. Олар – ел намысын арқалаған, елінің мәртебесін асқақтатқан, өнерімен тенті өткен, халқының мақтанышына бөленген, текті мінезді ерекше жандар. Атақты көкпаршы, есімі еліміздің бүкіл оңтүстік өңіріне және көрші елдердің көкпар сүйер қауымына жақсы таныс, көкпардан КСРО чемпионы Әлиэкбар Үсіпбеков туралы дәл осылай деген ләзім. Әлекең атамыз өмірде талай шәкірт тәрбиелеп, баптаған ардагер шабандоз. Даңқты көкпаршы екеуміздің арамыздағы әңгіме көкпардың көшегісі, бүгіні мен ертеңі туралы көңілінде жүрген ой-пікірлерден ербіді.

АЛҒАШҚЫ САЛЫМНАН АЛҒАНЫМ – БІР ЕШКІ ЖӘНЕ ТІГІН МӘШИНЕСІ

Мен көкпарды 16 жасымда ауылдың бата көкпарынан бастаған адаммын. Мектепте оқитын кезім. Есімде, алғашқы бата көкпарда серкені мәреге бір-екі метр жеткізбей түсіріп алдым. Сонда Төлеш көкем тойбасшыға барып: «Ошантай ақсакал, мәреге жетті деп шешіңіз. Жанадан көрініп келе жатқан жас пері ғой. Меселі қайтпасын, тауы шағылмасын» деп айтып жатып, мәреге жеткізіп, мәртебемді өсірді. Мұны қалай ұмытайын!? Міне, сөйтіп, намысқа тырысып, шауып жүрдік. Салым салсақ, жүрегіміз жарыла қуанамыз. Салым ол кезде бет сүртер бір шаршы мата немесе бір жұп кебіс қой. Бірақ маңыздысы ол емес, маңыздысы – намыс, үлкендердің сенімін ақтау, оларды ұятқа қалдырмау еді.

АРҒЫМАҚТАН ТҮҒАН ҚАЗАНАТТАР

80-ші жылдары Өзбекстанның Жыззак деген жерінде Басқұл деген атбегі тұрды. Бесқасқа және Жирен қасқа деген екі аты болды. Екеуі де өте мықты аттар еді. Әсіресе, біріншісі. Құлақтары тым кішкентай, адамға жұғымсыз, орташа бойлы ғана ат еді. Ағайындар: «Әй, Әлиэкбар, сен мына атқа қалай қорықпай мініп

алмау мүмкін емес еді. Қалаған жеріне барады, қалаған жерінен көкпарды көтерткізеді.

Сарыағашта Қожабек деген кісінің көкпары болды. Бергі мәреге 20 метрдей жерде қырғын дола болып жатыр. Ақырғы салым. Міне, сол атпен шауып бардым да додаға сыналап кіріп, көкпарды құшақтаған күйі, тақымға басып, апарып салдым.

Тағы бірде құмда Бимырза деген жерде ірі көкпар болды. Ақырғы салым – екі өгіз, бір тай. Нұржан досыма айттым:

— Әй, Нұржан. Сенің қолың жүрмей жатыр ғой. Мә, мына «Жигули торыға» мініші.

— Ойбай, Әлиэкбар, «Жигули торымен» салсам жақсы, салмасам, ұятқа қалам ғой.

— Мін деген соң, мін!

КЕМАЛ ҚАЗЫНЫҢ КӨКПАРЫ

Талай дәу көкпарларға – екі күндік, үш күндік тойларға қатысып, бұйырғанын салып жүрдік. Есімде, 80-ші жылдары Темірәзім деген жерде Исатай деген кісінің екі күндік зор көкпарында 23 рет салым салғаным бар. Сонда Нұржан досым: «Әй, Әлиэкбар, осы көкпарда сенен оздым ба деп едім. Сөйтсем, тағы да озып кеттің ғой» деп қағытқаны бар.

Бірақ сол көкпарлардың ішінде мен үшін «40-жылдық» кеңшардың (*қазіргі Атамекен ауылы*) талай жыл бас есепшісі болған Кемал қажының берген екі күндік көкпарының орны бөлек. Ол 1991 жылы ерте көктемде мына Арнасайға жақын маңда өтті. Көкпарға өте ыңғайлы, ойпаң жерде үш жүздің басы қосылған үлкен көкпар болды. Қара құрым халық. Аттардың санында есеп жоқ.

Сол көкпардың алдында ғана жеңеңең екеуміз бір тойға барып келгенбіз. Шаршағанмын, ұйқы қанбаған. Маза жоқ. Кабак қатулы. Бірінші күні үш-ақ рет салдым. Дәу көкпарда үш-төрт рет салғанды місе тұтпайтын кезіміз ғой. Көңілім түсіп, қапа болдым. Содан кешке бір топ көкпаршылар Арнасайға келін болып түскен Гүлмира қарындасымның үйіне сау етіп, кіріп бардық. Қасымда Темірхан, Мұхтархан секілді інілерім әрі шәкірттерім.

— Әй, көке, бүгін салмасаныз, ертен саласыз. Ештеңе етпейді. Ілінбей кететіндер де бар ғой, – деп мені жұбатып жатыр. Мен:

— Бүгін ешқандай салым салғаным жоқ,

— деп тамаққа да зауқым болмай, ешкіммен сөйлескім де келмей, басқа бөлмеге барып, жатып қалдым.

Бәрін айт та бірін айт, сол көкпардан көңілім жайланып қайттым. Ертеніне 12 рет салым салыппын...

КӨКПАРҒА ҚИЯНАТ ЖАСАЛМАСЫН!

Мен көкпардың қазіргі қазандық енгізілген түріне мүлдем қарсымын.

Мектепті бітірген соң, дәу көкпарға қатыса бастадым. Ең бірінші көкпар есімде. Ол 1975 жылы Өзбекстанның Фариш деген ауданының Кәттәқорған деген жерінде өтті. Сол тойда Жасұзақ шабандоз бір салды, мен екі салдым. Біріншісін өз атыммен, екіншісін бір тәжіктің атымен салдым. Ең алғашқы салымдарым: бір ешкі мен тігін машинасы. Сонда үйге келіп, әкем мен анамды қуантқаным бар. Бірақ әкем мені мақтамайтын: «Сені мен емес, ел мақтасын!» дейтін. Қайта: «Ана жерде неге айрылып қалдың, мына жерде тағы айрылып қалдың. Атты бекерге зорықтырып жүрсін» деп намысымды қайрайтын. Қазір ойлап отырсам, соның барлығы тәрбие екен.

ӘКЕНІҢ СҰСЫ

1977 жылы алғи Өмірзақ деген кісі дәу көкпар берді. Сол көкпардың додасында қарсы келген ат кеудесімен соғып, аяғымды қайырып жіберді. Тізем шығып кетті. Әуірімдеп аттан түстім. Үлкендер сүйемелдеп, машинаға апарып отырғызды. Бір уақытта әкем келді. Қасында Таңат деген ақсакал бар. Аттан түсті. Түсі суық.

— Неге отырсың?

— Көке, жана додала бір ат аяғымды қайырып кетті. Тізем шығып кетті-ау деймін. Қатты ауырып жатыр, – деп ісі бастаған тіземді көрсеттім. Әкем тіземді ұстап, сипалап көрді де:

— Шаппасаң шаппа, мына Таңат атанның көкжалына мін! Көкпарды аттың үстінде тамашала. Отырма бұлай! – деді.

— Көке, ауырады ғой...

— Мін, деген соң мін!

Көкпардың ақыры таяп қалған. Баруы бір тай, қайтуы – түйе. Ішімнен әкемнің мұншалықты қаталдығына ызаланып, тістеніп, атқа міндім де, арғы мәреге қарай беттедім. Бір кезде арғы мөреден бір жігіт доладан еңкейіп, көкпарды көтере-мөтере шықты да тура маған қарай айдаса бола ма!? Өзі келіп ұрынды! «Іздегенге сұраған» дегендей, аяғымның ауырғаны жайына қалды. Жата-жармасып, көкпарды құшақтап, жұлып алдым да, шыққан аяғымның тақымына басып, атты қамшылап, бергі мәреге тарттым. Әйгілі Құдайберген екен, көкпарға жабысып алған. Ажырамайды. Тастай алмаймын ғой жанағы. Микрофонда Айнабек: «Таста! Таста! Қалаған жеріне таста!» деп айқайлапты. Мен оны естімеймін. Мәрені қанша айналғаным есімде жоқ, Алланың қолдауымен, бір уақытта дәл мәреге әкеліп, көкпарды тастадым. Сол көкпарда әкемнің маған ерекше риза болып, көңілі толып, мейіріммен қарағаны әлі көз алдымда.

Ал аяқ не болды десейші?! Аяқ бүгіліп қалған. Жазылмайды. Ісіп кеткен. Ет қызумен білмегем. Негізі сынғаннан шыққан жаман ғой. Жаныңды көзіне көрсетеді. Ойбайлап кетесін. Содан аттан өзгер түстім.

Ауылда Иса деген сынықшы бар еді. Ұстаған жеріне ем қонатын. Әкем мені тез арада сол кісіге алып барды.

— Ойбай, шырағым, аяқтың быт-шытын шығарыпсың ғой, – деді сынықшы ұстап көріп, – 12 жерден шығып кетіпті, тізеннен бастап, башпайына дейін. Тамырларың да айкасқан.

Жарты сағат ішінде буындарды орын-орнына қойып, тұқымның мәйегін жағып, дөкемен мықтап танып тастады.

Балалық қой. Сынықшының: «Аяғыңды қут. Ақа пәлен уақыт мінбе» дегеніне қарамадым. Үйде көп жатпадым. Көкпарға қайта-қайта барып жүріп, осы тіземді бір-екі мәрте тағы шығарып алдым. Ойнамалы болып қалды. Соған қарамастан, дәріханадан бандаж сатып алып, соны киіп, бәрібір шауып жүрдік қой.

жүрсін? Доданың ішінде қалып қоймайсың ба?» дейтін. Денесі кішілеу болғанымен, жүрегі мықты, нағыз жауынгер ат еді. Қандай дола болсын, балық секілді сүңгіп кіретін. Сол атпен Самарқан бар ма, Бұхара бар ма, Науаи бар ма, көкпар іздеп, оза шауып, бөйге алып жүрдік. Қасымда адал достарым: Нұржан, Әбілкасым, Жасұзақ, Есімхан секілді палуандар жүрді.

Әбдіәкім деген кісінің атакты қарагері нағыз қазанаттың өзі еді. Сол атпен 1982 жылы 20 желтоқсанда Ташкент облысының Шыназ ауданында өткен зор көкпардың ақырын салдым. Ол кездері көкпарда қазіргідей машина тігілмейтін. Бірақ сол тойда көкпардың ақырғы салымына су жана «Нива» автокөлігі берілетін болды.

Нағыз керме тартыс басталды. Алланың қолдауымен көкпарға қолым жетті. Басып алдым. Нұржан досым «18-бен» жетектеп жүр. Жылжып-жылжып, бір уақытта тойханаға жақындадық. Бірақ мәреге жолай алсамшы! Жабылған жұртта есеп жоқ. Қыспаққа алып, жүргізбейді. Тойбасшы: «Таста, таста. Қайда тастасаң да, тастасаң болды!» деп айқайлапты. Естімеймін... Сөйтіп жүріп, ақыры мәреге әкеліп тастадым ғой. Көлікті мініп, үйге келдік. Мырзахан деген ағамның әйелінің аяғы ауыр болатын. Бірнеше жылдан бері бала көтермей жүрген. Сол күні кешке толғағы келіп, перзентханаға жетіп, ұл босанды ғой. Мұзаппар деген ініміз өмірге келді.

Тағы бір атакты ат әлгі «18» аталатын. Дүйім жұртқа белгілі Айнабек деген кісінің Шәріпбай ақсақалы 18 мың сомға сатқан аты ғой! Сол ат кейін «18» аталып кетті. 80-жылдар. Үстінде отырсаң, сән-салтанатың тасып, өзінді бейне бір тойханада отырғандай сезінетіңсің. Жайлылығында сөз жоқ, жануардың. Кейде жүріп келе жатып, бір орында қарғып, орғып, еркелейтінін айтсайшы!

90-шы жылдары менің екінші тынысымды ашқан Шүкірбай ақсақал баптаған «Жигули торы» болды. Су жана «Жигули» көлігі мен бір өгіз беріп, сатып алған ат. Онымен көкпарды

Мінді де көкпарға қолы тиді. Бірақ, әттеген-ай, мәреге жақындағанда айрылып қалды. Нұржанмен ат алмастым да, «Жигули торыға» өзім мініп, қалыңға қайта салдым. Көкпарға қолым жетіп, тақымға бастым да, сол көкпардың ақырын салдым. Міне, мұның барлығы «Жигули торының» ерліктері.

Ат ерді ғана емес, бүкіл елді құтқарады ғой. Біздің мақтанышымыз да, сән-салтанатымыз да – жылқы. Ешқандай техника қазақтың атын шығармаған, шығармайды да. Жылқы мінезді қазақтың атын тек жылқы ғана шығарады. Қазақ – жылқысымен қазақ. Қазақты қазақ еткен жылқы! Жылқыны жылқы еткен – қазақ!

«МЫНА ЖІГІТ ҮЙІМЕН ҚОШТАСЫП ШЫҚҚАН БА?»

Адам жас кезінде «өлемін» деп ойламайды екен. Көкпарда ет қызумен, намыспен қауіп-қатердің не екенін ұмытып кетесін. 89-шы жылы Қазығұрт жақта таудай биік екі жардың ортасында үлкен көкпар болды. Оны Әбдібай деген кісі берді. Ол кісінің Медеу деген мықты шабандоз ұлы болатын.

Астымда сарыағаштық Қожанның Луговойдан әкелген сары аты. Атакты «Абсенттің» тұқымы. Кезінде 20 мың сом ұсынып, сұрап барғандарға берілмеген ат. Қалыңға кіріп, көкпарға қолым тиіп, арғы мәреге апарып тастадым. Додаға қайта кіргенім, көкпарды тақымға басып алып, жарды жағалап ұшар басына шыққаным есімде. Сол сәтте аттын басын төмен қарай бұрып, қамшы басыппын ғой. Мұны көргендер: «Мына жігіт үйімен қоштасып шыққан ба, қалай? Атка қамшы басқаны несі?!» деп жазғаларын ұстапты. Содан төмен қарай құстай ұшқан күйі бергі мәреге жетіп, көкпарды тастадым. Артыма қарасам, аттылар айдалада әлі төмен түсіп келе жатыр екен...

Шабандоздар мен аттарға қарсы жасалған, бұдан өткен қиянат бола ма?! Қарап тұрсаң, сол қазандыққа соғылып, барлығы құлап жатады: ат та, адам да. Сол бізге керек пе? Сол бізге қызық па? Бұл аттың да адамның да соры. Жанашылдықты да жөнімен енгізу керек қой. Ал шеңберді, командалық ойынды мен қолдаймын. Өйткені көкпар – спорт. Намысты қозғайтын, дәстүрді жаңғыртатын ұлттық спорт. Оның дамып, жүрленіп отыруы заңды. Әрине, жақсы жағына қарай.

Ғани Ахметбаев деген інім бар. Түркістан облыстық көкпар федерациясының президенті. Көкпарды спорт ретінде дамытуға қолынан келгенінше атсалысып жүр. Барлығымыз сол бағытта жұмыс істеуіміз керек.

ЭКСПРЕСС КӨКПАР ҚАШАН ТОҚТАЙДЫ?

Жасыратыны жоқ, қазіргі көкпардың уақыты ұзаққа созылмайтын болып барады. Бір сызықтың бойымен барып-келіп, салып жатады. Біреуі еңкейіп алса, қалғандары арғы мәрені іздеп кетіп бара жатады. Бұрынғыдай түтін шығып жататын көкпар қазір кемде-кем. Неге екенін түсінбеймін!?

Біздің федерацияда Бәкір деген азамат бар. Ол өз көкпарында айналдырмайды, байлаптайды, жетектетпейді. Мен мұны қолдаймын. Қазір, міне, осы дәстүрді жаңғыртып жатқан жайымыз бар. Көкпар қызықты болып, өзінің текті қасиетін, әділдігін жоғалтып алмауы керек. Көкпар – ата-бабамыздан қалған асыл мұра. Оны бүлдіріп алмау – өз қолымызда.

Әңгімелескен
Жаппарберген АЙБОТА,
Алматы

ЖАС КҒАСЕ - ІСКЕ

Еліміздің ертенгі болашағы – жастардың қолында. Сондықтан да мемлекет тарапынан қолдау көп. Бізде жастарға арналған түрлі бағдарламалар жүзеге асып жатыр. Жастар да белсенді. Әсіресе, соңғы жылдары волонтерлікті дамытып, түрлі идеяларымен көзге түсуде. Облыс орталықтары, ірілі-ұсақты қалалар мен аудандарда Жастар ресурстық орталықтары ашылып, жұмысын жемісті жүргізіп отыр. Біз Жамбыл облыстық жастар ресурстық орталығының директоры, өңірлік волонтерлік фронт-офисінің жетекшісі Арайлым Әбдуәлиевамен әңгіме-дүкен құрдық.

Jas qazaq: Арайлым Әділбекқызы, Жамбыл облысы бойынша волонтерлік қозғалыстың саны қанша? Ерікті болғысы келетін жастардың қатарын көбейтуде қандай жұмыстар істеліп жатыр?

А.Әбдуәлиева: Ен алғашында біздің еріктілер қозғалысы 2016 жылы «Жібек жолы жастары» деген атаумен құрылды. Біз ол қозғалысты ЭКСПО-2017 көрмесінің өтуіне орай 100 волонтерді дайындау мақсатында құрдық. Алғашқы еріктілер қозғалысы осылайша жұмысын бастады. Көрмеге 100 еріктіміз барып келгеннен кейін, ерікті болғысы келген жастардың қатары күн сайын өсе бастады. Қазіргі таңда Жамбыл облысы бойынша 154 нақты бастамашыл волонтерлік топтар бар. Олар жоғары оқу орындары мен кәсіптік-техникалық білім беру ұйымдарында, ауылдық жерлер мен аудандарда құрылған. Волонтерлік бастамашыл топтармен қатар, бізде тіркелген 13 волонтерлік ұйым бар. Биылғы жылдың 11 айының қорытындысы бойынша Жамбыл облысында 12711 волонтер бар. 2020 жыл волонтер жылы болып өткенін білесіздер. Жамбыл облысы орталығынан волонтерлерге арналған фронт-офис ашылған болатын. Қазір осы фронт-офиске жетекшілік етемін. Бұл офис облыс бойынша еріктілікті дамытамыз деген белсенді жастарды біріктіріп, бір-бірімен тығыз қарым-қатынас орнатуға мұрындық болды. Қазір ерікті болғысы келетін жастардың саны көп. Кейбір жастар өздері бастамашы болып, еріктілерді ұйымдастырып, белсенділік танытуда.

Jas qazaq: Волонтерлік топтар көбінесе қандай бағыт бойынша жұмыс жүргізеді? Әлде

БИЫЛҒЫ ЖЫЛДЫҢ 11 АЙЫНЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНДА 12711 ВОЛОНТЕР БАР. БҮГІНДЕ ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫ ЕРІКТІЛІК БОЙЫНША ҮЗДІКТЕРДІҢ ҚАТАРЫНДА. БҰЛ БІЗДІҢ ОБЛЫСТЫҚ ЕРІКТІЛЕР ҚОЗҒАЛЫСЫНЫҢ ЖЕМІСТІ ЖҰМЫСЫНЫҢ НӘТИЖЕСІ ДЕП БІЛЕМІН.

фронт-офис тарапынан оларға қандай да бір тапсырма жүктеліп, бағыт-бағдар беріле ме? **А.Әбдуәлиева:** Біздің облыста волонтерліктің «Үміт» бағыты бойынша Лидер.kz атты еріктілер тобы жұмыс істейді. Бұл қозғалыстың басты мақсаты – бірін-бірі іздеген адамдарға көмектесу. Ал «Жамбыл облысы еріктілер қозғалысы», «Жібек жолы жастары», «Темірқазық», «Сұңқар» атты волонтерлік қозғалыстар еріктіліктің барлық бағыты бойынша жұмыс істейді. Жылдың басында волонтерлікті дамытамыз деген белсенді азаматтарға мемлекеттік грант берілді. Өзінің ерекше идеяларымен көзге түскен жастарға еріктілер қозғалысын құруға 300 мың теңге көлемінде грант табысталды. Биыл біздің облыстан 28 белсенді жас осы

Арайлым ӘБДУӘЛИЕВА:

БЕЛСЕНДІ ЖАСТАРДЫҢ ҚАТАРЫ КӨП

гранттың игері атанды. Енді осы 28 волонтерлік ұйым мемлекеттен бөлінген грантка өздеріне экипировка, қажетті құрал-жабдықтар алды. Біз ай сайын республикалық волонтерлік фронт-офиске есеп беріп отырамыз.

Бүгінде Жамбыл облысы еріктілік бойынша үздіктердің қатарында. Бұл біздің облыстық еріктілер қозғалысының жемісті жұмысының нәтижесі деп білемін. Ай сайын түрлі тақырыптағы шаралар өткізіліп тұрады. Жамбыл облысындағы еріктілердің фронт-офисі болғандықтан, 154 бастамашы топ пен 13 волонтерлік ұйымның барлығы бізге қарайды. Олар қандай да бір шара өткізгені жөнінде бізге есеп беріп отырады. Біз облыс бойынша атқарылған шараларды саралап, мониторинг жүргіземіз. Біздің орталықтың негізгі жұмысы – волонтерлерге қолдау көрсету. Қандай да бір тақырыптық шара өткізгісі келген волонтерлік ұйымға көлік пен баска да техникалық құрылғылар қажет болса, біз қамтамасыз етеміз. Әсіресе, «Асыл мұра» бағыты бойынша зерттеу жүргізгісі келген топтарды көлікпен қамту жағын қарастырамыз. Диплом, алғыс хат дайындау сынды жұмыстарға да біз көмектесеміз. Сонымен қатар біздің орталықтан волонтерлік курстан өткісі келген кез келген жас буын білмегенін үйрене алады. Сондай-ақ еріктілердің санын арттыруға бағытталған презентациялар, тренингтер мен түрлі пікірталастар да біздің фронт-офисте ұйымдастырылады.

Jas qazaq: Волонтер десе, біздің есімізге ең алдымен жас буын түседі. Ал шетелдік тәжірибеде кез келген жастағы азаматтар

ерікті бола алады. Біздегі ерікті болғысы келетіндердің белсенділігі қандай?

А.Әбдуәлиева: Сауалыңыз орынды. Қазір еріктілердің саны өте көп. Оны еліміздегі волонтерлердің қатарының күннен-күнге өсуінен байқап отырмыз. Әр өңірден жұмыс істеп жатқан белсенді жастардың қатары артып келеді. Жамбыл облысында волонтерлердің қатарында тек жастар емес, зейнетке шыққан ата-апаларымыз да бар. Олардың да еріктілікке белсене араласып, қоғамның бір бөлшегі болғанына қуанамыз. Себебі, өзіңіз айтқандай, волонтер дегенде тек оқушылар мен студенттер елестеуі мүмкін. Бірақ біздің белсенді қазыналы қарттарымыз өздерінің титтей де болса үлесін қосып, кейінгі жастарға үлгі бола білуде. Биылғы жылдың тамыз айында еріктілер қозғалысы бойынша Түркияның Ыстамбұл қаласында болдық. Онда біздің елден бөлек, көрші Өзбекстаннан да белсенді жастар барды. Түркияда әлеуметтік бағыт бойынша еріктілік қарқынды дамыған екен. Ол жақта аз қамтылған, көпбалалы отбасыларға жәрдемдесу жағы басым. Әсіресе, оларды ыстық тамақпен қамтамасыз ету, материалдық жағдайы төмен отбасылардың балаларын тегін курстарда оқытуға ерекше көңіл бөлінеді. Ал бізде қалай? Бізде республика бойынша волонтерлерге арналған негізгі бағыттар бар. Олар әлеуметтік, экологиялық, археологиялық, тақырыптық болып кете береді. Біздің басты міндет – осы бағыт бойынша жұмыстарды жүзеге асыру.

сауалдарын ортаға салып, еркін форматта пікір алмасты. Сондай-ақ «Құқық бұзушылықтың алдын алу – басты міндет» тақырыбы аясында Тараз қаласы, полиция басқармасы, бірінші полиция бөлімі, жергілікті полиция қызметі бөлімшесінің ювеналдық полиция тобының

ӘР ӨҢІРДЕН ЖҰМЫС ІСТЕП ЖАТҚАН БЕЛСЕНДІ ЖАСТАРДЫҢ ҚАТАРЫ АРТЫП КЕЛЕДІ. ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНДА ВОЛОНТЕРЛЕРДІҢ ҚАТАРЫНДА ТЕК ЖАСТАР ЕМЕС, ЗЕЙНЕТКЕ ШЫҚҚАН АТА-АПАЛАРЫМЫЗ ДА БАР. ОЛАРДЫҢ ДА ЕРІКТІЛІККЕ БЕЛСЕНЕ АРАЛАСЫП, ҚОҒАМНЫҢ БІР БӨЛШЕГІ БОЛҒАНЫНА ҚУАНАМЫЗ.

аға учаскелік полиция инспекторы, полиция капитаны Баян Тасболатқызы, полиция аға лейтенанты Манас Надырбекұлы, полиция лейтенанты Нүркен Әділхановпен кездесу өтті. Полиция қызметкерлері жастарға өз басынан өткен қызықты оқиғаларын айтып, құқықтық сананы арттыру мақсатында біраз кеңестер берді. Жастар жағы да өз ойларындағы сұрақты еркін қойып, жауабын ала алды. Сондай-ақ «Кәсіпкерлікті дамыту» тақырыбында және «Startup Orda» жобасы аясында Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледж студенттерімен семинар өтті. Семинарға арнайы «Атамекен» кәсіпкерлік палатасының маманы Гүлмира Метерова және Тараз қаласындағы AstanaHub компаниясының «Startup Orda» жобасының өңірлік өкілі Гүлмира Баяндина келіп жастарға кеңес берді. Қазан айында біздің белсенді волонтерлер ECO CHART жобасын таныстырды. Жобаға 40 шақты волонтер жастар қатысты. Жобаның негізгі мақсаты – қаланың ластанған жерлерінің экологиялық картасын дайындап, кейінгі волонтерлік сенбіліктерді сол картаға сүйене отырып, жүргізу болды. Қазіргі таңда 3 сенбілік өтіп, әр сенбіліктегі мәліметтер жинақталуда. Қазір жобаның екінші бөлігі жүзеге асырыла бастады. Бұл бөлікте волонтерлер экологиялық картаны дайындап, оны басып шығарады да, волонтерлік таптарға сенбілік уақытын ұсынады. Жас волонтерлер сол картаға сүйене отырып, картада белгіленген аймақтарды коқыстан тазартады.

BIRGEMIZ.TAZA ALEM волонтерлік бағыты бойынша Жамбыл облыстық жастар ресурстық орталығының волонтерлерімен жүзеге асырылып жатқан жобалары:

- Sanaly Uraaq
- Eco Chart
- Jana Beine

Sanaly Uraaq жобасы – жас ұрпақтың бойындағы экологиялық мәдениетті, экологиялық сананы және жауапкершілікті ояту мақсатында жүзеге асырылады.

Eco Chart – волонтерлер қаланың лас жерлеріне сенбілік жүргізу арқылы, ластанған жердің мәліметін жинайды. Сол жиналған мәліметтен қаланың Экологиялық картасы жасалып, сол карта негізінде келесі сенбіліктер жасалатын болады.

Jana Beine – жер үйлерде тұратын қала тұрғындарының ауаларындағы коқыстар жинастырылып, сұрыпталып, олардан волонтерлер инсталляциялар жасайды. Сол инсталляцияларды қаладағы балабақшаларға орналастырады. Олар осылайша өкімшілік нысандардың ажарын ашып, экологиялық мәселені шешуге өз үлестерін қосады. Осындай түрлі тақырыптық жиындар жиі ұйымдастырылады. Біз жастардың тұлғалық дамуына, өзінің мүмкіндігін нығайта түсуге барынша жұмыс істейміз. Өйткені жастар орталығының негізгі міндеті – жастарға жан-жақты қолдау көрсету.

Jas qazaq: Әңгімеңізге рахмет! Жұмысыңыз жемісті болсын!

Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Бас редактор — директор Срайыл Махатұлы СМАЙЫЛ Редакция алқасы:
Қуаныш НҰРДАНБЕКҰЛЫ жауапты хатшы
Ғалия ҚАЛИЕВА компьютер орталығының жетекшісі
Тілшілер мен қызметкерлер:
Гүлнар АХМЕТОВА – экономика, нарық
Мақпал НОҒАЙБАЕВА – арнаулы тілші
Ернұр КЕНЖЕБАЙ – шолушы
Кәмшат ТӨЛЕШОВА – теріміші
Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ – web-caim

Аймақтағы меншікті тілшілер:
Мерген ТОКСАНБАЙ— Ақмола және Солтүстік Қазақстан облыстары (8 701 312 39 34)
Кажет АНДАС — Алматы облысы (8 747 706 13 82)
Нұртұл НАСЫР — Атырау облысы (8 702 959 80 08)
Мөлдiр КЕНЖЕБАЙ — Шымкент қаласы (8 776 238 55 94)
Ұлдай САРИЕВА — Батыс Қазақстан облысы (8 705 150 48 30)
Кезекші редактор Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Меншік иесі: «Аманат Медиа» ЖШС
Директордың орынбасары Мейрамбек ҚҰЛМҰХАМЕДОВ
Бас есепші Расима ӘКІМБЕКОВА
Газет 2004 жылы 14 желтоқсанда тіркелген. 2021 жылдың 03 маусымында ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке тұрып, № KZ68VPY00036247 куәлігін алды. Мақала авторының пікірі редакция көзқарасын білдірмейді. Жарнама мәтініне тапсырыс беруші жауапты. Газетте жарияланған материалдар мен суреттерді сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.

Редакцияның мекенжайы:
050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй, №61 кеңсе, 3-қабат (<i>Бөгенбай батыр көшесінің қиылысы</i>)
Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25 Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)
Газет «Дәуір» ЖШС РПИК (Алматы қаласы, Қалдаяқов көшесі, 17-үй) тел: (727) 273-12-04, 273-12-54. Тапсырыс – №2001; Бағасы келісім бойынша
Таралымы – 5000 дана
<i>Газет Қазақстанның барлық аймақтарында таралады, сондай-ақ «AirAstana» әуежолының ұшақтарында бар.</i>
<i>Jas qazaq газеті «Қараған», «Хорошие новости плюс» және КОК TENGRI дүңгіршіктерінде сатылады</i>